

Tartalom

Tanulmány

Bottyán János: M. Tótfalusi Kis Miklós „aranyos” Bibliája, 1685 353

Lelkészszentelési prédikáció

Pap Géza: Isten embere. 1Timóteus 6,11–12..... 355

Vasárnapi prédikációk

Antal Géza: Az Úr az én Pásztorom. Zsoltárok 23,1–6 358

Balogh Béla: Lélektan – Isten oldaláról nézve. 1Korinthus 2,10a–13..... 360

Gál József: Harag és irgalom – Istennél. 2Mózes 32,7–14 363

Újkenyér ünnepére

Sipos Géza: Vetés és aratás. Galata 6,7–8 367

Lectio continua

Henk van de Graaf: A szeretet története, a szeretet asztala. 1Mózes 2,18–24 371

Isten szeretetének megcsúfolása. 1Mózes 3,1–7 373

Isten szeretete megmarad. 1Mózes 3,8–24..... 376

Az áldozat. 1Mózes 4,1–8..... 379

A Genezáret partján

Részletek Mácz István *Őrülj velem* című könyvéből..... 382

Alkalmi prédikációk

Ifjúsági bibliaóra:

Móra László Tibor: Kisértések – engedelmisség. Máté 21,28–31 383

Rádioprédikáció:

Adorjáni László: Megoldások és megoldások. Apostolok Cselekedetei 4,23–24; 29–31..... 385

Temetési igehirdetés:

Zsold Béla: Ki a legerősebb? Lukács 11,21–23 387

A borítólapon Gergely István plakettje

Hátlapon

M. Kis Miklós: *A Zsoltárok előszava*, 1686 (részlet)

A lapot alapította: D. dr. Csiha Kálmán és Nagy László

Főszerkesztő: Jenei Tamás

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza

Készült a Református Egyház Mísztotfalusi Kis Miklós

Sajtóközpontjának nyomdájában

Felelős vezető: Tonk István

Műszaki szerkesztő: Bálint Lajos

Olvasószerkesztő: Sztranyiczki Mihály

Számítógépes szedés, tördelés: Szabó Magdolna

ISSN 0254–4458

Tanulmány

Bottyán János

M. Tótfalusi Kis Miklós „aranyos” Bibliája, 1685

1680-ban érkezett Amszterdamba, a világhírű nyomdászok hazájába egy teológiát tanult erdélyi magyar ifjú, Misztótfalusi Kis Miklós, és a város legjobban felszerelt nyomdájába, a Blaeu családhoz szegődött tanulónak. Rövid idő alatt, félévi 200 tallér tandíjért (ami súlyos pénz volt), nem csak a nyomdászatot tanulja meg, hanem a betűmetszést is elsajátítja olyan művészi fokon, hogy maig híres betűinél szebb betűt senki sem véselt akkor még a nyomdászat e világeközpontjában sem. Amikor a város polgármesteréhez levelet ír 1686-ban Artsil, Grúzia királya, hogy a legjobb betűmetszővel készíttesse el az első grúz ábécét, a város e feladattal Misztótfalusit bízta meg. Metszett ő betűt a Medicieknek, sőt XI. Ince pápának is, éppen Budavárnak a török uralom alól 1686-ban történő felszabadulásáról írt művéhez. Művészetével annyit keresett, hogy „néha targontzával tolyták a' pénzt szállásomra” – írja *Mentségében*. S neki e kivételes tudás és nagy jövedelem csak arra kellett, hogy a Károli bibliafordítást újból kinyomtatthassa.

Őt esztendeig dolgozott rajta, olykor húsz alkalmazottal is, akiket mind saját keresetéből fizetett.

A Károli Biblia, a fordítás hibái mellett, az idegen korrektorok és nyomdászok keze alatt már akkorra annyira megtelt sajtóhibával, hogy az tűrhetetlenné vált. Leginkább terheli ez a vád az Amszterdamban 1645-ben megjelent ún. Jansonius-féle kiadást. A hibák kijavításához ketten is hozzáfogtak: Debrecen megbízásából Komáromi Csipkés György, és saját elhatározásából M. Tótfalusi Kis Miklós; az övé jelent meg hamarabb, bár az útja nem volt sima. (A másik viszont elképzelhetetlen viszontagságokat ért meg.) Akkor éppen Utrechtben tanul két jeles magyar diák, Csécsi István és Kaposi Sámuel; megfogadta őket segítségül a Biblia revideálására. M. Tótfalusival együtt mindhárman kitűnően jártasak a latin, héber, görög nyelvekben. Együtt javítják a rengeteg sajtóhibát, megszüntették az ilyenfajta fordításbeli dagályosságokat, mint „kőfalrakó kőművesek”. Megvizsgálták: helyesek-é az utalások, pótolták a fordításból kimaradt, de az eredeti szövegben benne levő szavakat, a kimaradt verseket, az elkeveredett részeket helyükre illesztették. Csonka volt a Róma 9,8 fordítása: „Nem a kik a testnek fiai, hanem az ígéretnek fiai ismertetnek Ábrahám magvának.” Tótfalusi javításából belekerült a szövegbe a hiányzó kifejezés: „Nem a kik testnek fiai, azok az Istennek fiai: hanem az ígéretnek fiai ismertetnek Ábrahám magvának.” További javításai nagy részben jelentéktelenek, ám a szövegűség szempontjából becsesek. M. Tótfalusi szedette először *dőlt* betűkkel azokat a szavakat, amelyek hiányzanak az eredeti szövegből, de a magyarban a megértéshez szükségesek (ez ma is általában így szokás). A fordítást mindig egyeztették más fordítók munkájával.

Amikor Erdélyben meghallották a konzervatív egyházi vezetők s a fejedelem, hogy M. Tótfalusi kijavítja a Bibliát, s egyedül akarja kinyomtatni, attól félték, hogy új teológiai irányú, ún. „coccejánus” Bibliát fog készíteni. Az ilyen szellemű újjítókat pedig máglyára méltónak ítélték. Aminthogy majdnem meg is égtek őket 1673-ban a radnóti zsinat alkalmából. Egykorú feljegyzések szerint a máglyák erre a célra már készen is álltak. A bibliafordítás szövegének javításában és nyomtatásában M. Tótfalusi Kis Mik-

lóst meg akarták gátolni. Ő azonban a szinte életveszélyes vita alatt sem hagyta abba a munkát, sőt nagyobb erővel folytatta:

„Én azzal nem hogy elcsüggedtem – írja erre az időre emlékezvén –, hanem még inkább megvettem a lábamat és a Biblia nyomtatását elvégezvén (negyed-fél ezer exemplárt ti.) hozzáfogék a Psalteriumhoz és azt mind a Biblia mellé, mind pedig külön kinyomtatám 4200-ig: azzal sem elégedvén meg, annak utána kinyomtatnám az Új Testamantumot is 4200-ig: azzal sem elégedvén meg, majd mind e könyveimet békötetvén mégpedig aranyosan.”

11 900 könyv ez együtt. Értéke akkor is egész nagyon volt. Ezekkel indult haza Erdélybe 1689-ben. Bibliáinak szépsége miatt utazása során azokra, s maga magára nézve majdnem végzetes kalandba sodródott. Egy lengyel főúr elfogta az egész szállítmányt, mert az *aranyos* szót *ariánusnak* értelmezte; azt gondolta, hogy az erdélyi unitáriusoknak akar Bibliát csempészni. Ezért sem könyörgésre, sem Apafi Mihály fejedelem kövétének és Sobieski János lengyel királynak a közbenjárására sem adta ki. Elégette volna valamennyit, mint eretnek könyvet, ha történetesen, mesébe illő fordulattal: hegyi tolvajok nem törnek a környék kastélyaira és kolostoraira. A főúr ekkor szinte babonásan úgy vélte, hogy a magyarok küldték rájuk a rablókat a Bibliák árestálásáért. S félelmében hirtelen szabadon engedte a szállítmányt, M. Tótfalusit pedig arra kérte, hogy most már a rablókat küldje el arról a környékről.

Ez a Biblia a maga korának egyik legszebb könyve volt. A formája kicsiny, M. Tótfalusi Kis Miklós maga metszette híres betűi szépek, szedése majdnem hibátlan. Az előző kiadásokhoz képest mintegy 3000 hibát javítottak ki benne.

Jó nyelvérzékkel és tudással sokat tett a következetes helyesírás meghonosodásáért. Tudta, hogy ez nem egyszerű, mert az írás nem követheti mindig a kiejtést, de a szófejtést sem. Ő írja le először: hallya helyett: *hallja*; a ragokat ő kezdi hanghasonulással írni: *házzal*, a régi házval helyett, hallattatik helyett: *hallatik*. Az Énekek Éneke 2, 12. versét a revideált fordításban ma is így olvashatjuk, ahogyan ő írta át: „Virágok láttatnak a földön, az éneklésnek ideje eljött és a gerlicének szava hallatik a mi földünkön.” Ő a nyomtatásra kapott kéziratokat is megtisztította a hibáktól. „Bezzeg az ilyen tipográfust szeretem” – írja neki Pápai Páriz Ferenc, a nagyenyedi Bethlen Kollégium professzora, a fejedelem orvosa, akinek híres könyvét, a *Paxot* nyomtatta. A kitűnő nyomdász hangsúlyozta a nemzeti nyelv fontosságát a közművelődésben, s ennek szolgálatába állította azt a száz könyvet, amelyet Kolozsvárott nyomtatott.

Munkáját értékelve, azt kell mondanunk, hogy a Vizsolyi Biblia nagy igazítójául Senczi Molnár Albert után Tótfalusi Kis Miklóst tisztelhetjük.

(Részlet Bottyán János *A magyar Biblia évszázadai* c. könyvéből.)

Lelkészszentelési prédikáció

Pap Géza

Isten embere

Alapige: 1Timóteus 6,11–12

Keresztyén testvéreim! Kedves ifjú lelkipásztor testvéreim! Isten kegyelméből elért számotokra az a nap, amikor itt ebben az ősi templomunkban a Közgyűlés és a jelenlevő gyülekezeti tagok színe előtt, de mindenképpen Isten színe előtt megállhattok, hogy szolgálatokra Isten áldását kérjétek, és előtte megállva, az Ő áldását kérjétek és kaptátok, és fogadalmat tehesetek. De mielőtt erre sor kerülne, a mindenható Isten odaáll elétek, mert valamit szeretne mondani, valami nagyon fontosat szeretne szívetekre, lelketekre kötni. A most felolvasott ígerészlet Pál apostol szava, Istennek szava egy fiatal munkáshoz. Pál apostol egy fiatal munkatársát szólítja meg, aki akkor nehéz helyen, Efézusban tölti szolgálatát. Nehéz körülmények között kellett helyt állnia. Az idős, tapasztalt Pál apostol Isten szavát nyújtja át a fiatal munkatársnak. Megszólítja őt és fontos tanácsokat ad.

A felolvasott ígerészletben olyan különleges a megszólítás. Azt mondja Pál: Istennek embere. Vajon jól értjük? Timóteusnak mondja ezt? Igen, testvéreim. Isten Timóteust nevezi Isten emberének. Különleges megnevezés, de ha a kifejezésnek a mélyére tekintünk, akkor érezzük és látjuk, hogy mit is jelent ez a megszólítás: Isten embere. Elsősorban egy nagy kihívást tartalmaz. Az Ószövetség könyve az igazán nagyokat nevezi Isten emberének. Mózeset pl. Isten emberének nevezi, vagy Sámuel. Vagy olykor a próféták egyikét-másikát. Különleges, megtisztelő megnevezés ez. És most így szólítja meg Timóteust is. Azt a fiatalembert, aki nagyon nehéz körülmények között végzi szolgálatát. Isten emberének nevezi, s lehet, hogy Timóteus csendben tiltakozik, amikor a levelet olvassa: hogyan is állhatna ő be a nagyok sorába? S lehet, hogy ti, fiatal szolgatársaim, tiltakoztok, amikor ezt halljátok, hogy a mindenható Isten itt, e hajlékban Isten emberének nevez titeket. De tudomásul kellett vennie Timóteusnak is, nektek is, hogy Isten így szólít meg, így nevez meg titeket. Beállít a nagyok sorába, különleges elnevezéssel illet titeket és azt mondja: legyetek valóban Isten embereivé!

Ez a kifejezés azt is jelenti: Isten megbízottja, nagykövete. A nagykövet sohasem a saját maga elképzelését mondja, nem a saját akaratát cselekszi. A nagykövet megbízott. Valakinek a megbízásából jár, azt teszi, azt mondja, akként cselekszik, ahogy az ő megbízója rendelkezett. Isten embere azt jelenti: Isten bízott meg titeket. Isten bízott reátok valamit. Odaadta az ő beszédét a ti ajkatokra, a ti lelketekbe, és arra buzdít titeket, hogy ezt a beszédet hirdessétek, Istennek akaratát szóljátok a világban. A nagykövet nem hozhat szégyent az ő megbízójára. A nagykövet nem a saját elképzelését képviseli, a nagykövet megbízott, azt teszi, azt mondja, amit reabízta.

Amikor itt titeket Isten az Ő embereinek nevez, éppen erre emlékeztet. Ti is Isten szavát, üzenetét kell hogy hirdessétek a világban. Ti megbízottak, nagykövetek, Istennek emberei vagytok. De ez a rövid, kicsi, két szóból álló megszólítás birtokviszonyt fejez ki: Istennek embere. Arra emlékezteti Pál apostol a fiatal munkatársat, hogy ő Istennek tulajdona. És arra emlékeztet itt most titeket: Isten Jézus Krisztus által drága áron vásárolt meg. Nagy árat fizetett értetek, hogy az Ő tulajdonai lehessetek. Ő bátorít, Ő szólít meg e mai alkalommal is. Ő mondja nektek: ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy. Isten emberei vagytok!

Ugye, kedves testvéreim, hogy ebből a rövid megszólításból is kitűnik: Pál apostol Isten szavát tolmácsolva, Isten emberének nevezi e fiatal munkatársat, akit Isten megszólított, akit Isten elhívott, akit Isten szolgálatba állított, nagykövetté tett. De Pál apostol nem áll meg itt a megszólításnál, azonnal tovább lép és azt mondja: Timóteus, hogy valóban Istennek embere légy, és valóban az is maradj, ahhoz néhány nagyon fontos feltételnek kell eleget tenned. Öt nagyon fontos kifejezés következik. Mind egy-egy világító pont Timóteus számára arról, hogy az életben, a világban, a gyülekezetben hogyan lehet megmaradni Isten emberének. Tekintsünk ez öt pont felé.

Azt mondja itt Pál apostol: először is kerüld. De te, Istennek embere, ezeket kerüld. Vajon mit kellett elkerülnie Timóteusnak? Aki ezt a fejezetet elolvassa, minden bizonynyal rájön arra, milyen gyülekezeti helyzetben szolgált Timóteus. Az előző versekben ilyesmikről olvasunk: egyesek felfuvalkodtak, mások szóval egymás ellen harcoltak, megint voltak olyanok, akiket a pénz hatalmába kerített, sokan eltévelyedtek a hittől. Miközben ezeket a jellemzőket sorolja Pál, nagyon tömören így fogalmaz: azoktól, akik ilyenek, eltávozzál. Most valami hasonlót mond, amikor ezt mondja: ezeket kerüld! A kifejezés azt jelenti: tartsd távol magad attól. Messzi ívben kerüld el, tartózkodj ezektől. Hogyan lehet megmaradni Isten emberének? Azt mondja Pál: az első nagyon fontos dolog, hogy bizonyos dolgokat kerülni kell. A keresztyén embernek meg kell tanulnia nemet mondani. Olyan szomorú szívvel figyelem sokszor, hogy a lelkipásztorok megpróbálnak azonosulni a világgal, annak gondolkodásmódjával. Megfeledkeznek arról, hogy kinek az emberei, kinek a megbízottjai. A keresztyén embernek, az elhívott lelkipásztornak meg kell tanulnia nemet mondani. Ez a világ megpróbál megkísérteni bennünket. Ha Isten emberei akarunk maradni, nemet kell mondanunk e világra és annak kísértéseire.

Aztán így folytatja az apostol: kövesd. De így is mondhatnánk, vedd üzöbe. Egy kép is ott rejlik valahol a kifejezésben, amikor a vadász szagot fog és követi a nyomokat. Az igazi tanítványnak is így kell valakihez mindenekfelett ragaszkodnia.

Különleges lelki tulajdonságokat sorol fel az apostol. Mindegyik lelki tulajdonság Istennel hozható kapcsolatba. Mit is kellene követnünk? Kövesd az igazságot. Az az indulat, amely megadja Istennek és embernek, amivel tartozik. Kövesd az istenfélelmet. Az az indulat, amely sohasem felejt el, hogy a mi életünk Isten színe előtt zajlik. Aztán azt olvassuk: kövesd a hitet. Az örök hűségről van itt szó, amelyet a mi Urunk, a mi Istenünk az Ő szolgáitól elvár, hogy egy életen át hűségesnek bizonyuljanak. Kövesd a szeretetet. Az az indulat, amely sohasem feledkezik meg arról, hogy Isten nem csak őt szereti, hanem éppúgy szereti az ő embertársát is. Aki tud egyenlő mércével mérni, aki épp ezért a szeretetért szereti Istent és az ő embertársait. Kövesd a békességes tűrést. Az az indulat, amely túrni tudja a megpróbáltatást, a szenvedést. Aztán azt olvassuk: kövesd a szelídséget. Az az indulat, amely sohasem a mások bűnén háborodik fel, hanem mindig a saját magáén.

Ezeket kövesd. Ezekhez ragaszkodj. Olyan sok mindenhez szeretnénk ragaszkodni a világban. Olyan sok minden fontos számunkra. Isten felborítja a mi értékrendünket és azt mondja: az igazságot, az istenfélelmet, a hitet, a szeretet, a békességes tűrést és a szelídséget, ezeket kövessétek, ha Isten emberei szeretnétek maradni. Ha Isten nagykövetei akartok lenni.

A harmadik nagyon fontos kifejezés. Azt mondja Pál: harcold meg a hitnek szép harcát. Jelzi az apostol, hogy a távol tartás és a követés között feszültség van. Amikor a keresztyén ember, Istennek embere valakitől távol tartja magát, amikor valamihez felettből ragaszkodni akar, ez harcot jelent az ő életében. Isten emberének lenni nem azt jelenti, hogy bizonyos elméleti tudással rendelkezem. Isten emberének lenni azt jelenti, keményen harcolok az élet kísértéseivel szemben. Ne feledjétek, fiatal testvéreim, ezt a

harcot senki sem futhatja meg, de aki mindvégig állhatatos marad, az fog üdvözülni. Az Isten emberének élete és szolgálata folyamatos harc. Azt mondja Pál: szép harc. Hát bizony mi sokszor nem tartjuk szépnak. Sokszor bizony keserves. De csakis így, ebben a harcban lehet Isten emberének megmaradni.

Aztán azt olvassuk: nyerd el az örök életet. Pál apostol felszólítja Timóteust, minden tőled függ: ha te megteszed, akkor elnyered az örök életet. Ha nem teszed meg, nem nyered el. Arról van itt szó: fogadd el az örök életet. Ha végighaladsz ezen az úton, egészen biztos lehetsz abban, hogy Isten elkészítette számodra is az örök életet. Semmit sem kell tenned, csak ki kell nyújtanod a kezéd, és el kell fogadnod. Isten neked ezt elkészítette. A legnagyobb ajándékot adta neked.

Olyan sok mindent várunk ettől a szolgálattól. Olyan sokszor nekünk nem elég az, amit egy gyülekezet ad. Fülünkbe cseng Pál apostol imádsága, az arra adott isteni válasz: elég néked az én kegyelmem. Mi visszaválaszolunk: nekünk nem elég Istennek kegyelme. Nekünk ennél több kellene. Milyen parókia az, ahol nincs fürdőszoba? Milyen parókia és gyülekezet az, ahol nem lehet komputerezni? Vannak igényeink. És higgyétek el, kedves fiatal testvéreim, Ő jobban tudja, hogy nekünk mi az, amire igazán szükségünk van. Ő azt mondja: elég neked az én kegyelmem. Ha elindultatok ezen az úton, Isten a legnagyobb ajándékot készítette el. Nem akármit, az örök életet akarja nektek ajándékozni. Vigyázzatok, hogy az úton megmaradjatok, hogy kitartással fussátok meg az előttek levő küzdőteret, hogy Istennek számotokra is elkészített ajándékát megkaphassátok, átvehessétek.

És végül ezt mondja itt az apostol: tégy bizonyosságot a hitedről. Végeredményben Pál apostol Timóteust az ő keresztségére, illetve a konfirmálására emlékezteti. Annak idején te, Timóteus, odaálltál a gyülekezet színe elé, és a te hitedről bizonyosságot tettél. És te tudod, Timóteus, hogy a bizonyágtétel nem egyszeri alkalom. Íme, most Isten megbíz téged, hogy folyamatosan bizonyosságot tegyél arról, amit szívedben, lelkedben őrzöl. Tégy bizonyosságot arról, amivel Isten megajándékozott téged. Ne tartsd meg magadnak, amit Istentől kaptál. Merd elmondani a gyülekezetek előtt. Állj elő Isten szavával alkalmas és alkalmatlan időben egyaránt.

Keresztyén testvéreim, ifjú lelkipásztorok! Odaálltok Isten színe elé, hogy Isten áldását kérjétek és kapjátok, hogy fogadalommal pecsételjétek meg a ti küldetéséteket, a ti szolgálatotokat. Isten megszólít titeket, az ő embereinek nevez, az ő nagyköveteinek tekint. Kiküld a gyülekezetekbe. Vigyázzatok, kerüljétek el a kísértést, a bűnt, a gonoszt. Kövessétek az igazságot, a hitet, a szeretetet, a békességes túrést. Harcoljátok meg a hitnek szép harcát. Nyerjétek el az örök életet, tegyetek bizonyosságot a gyülekezet színe előtt. Adja Isten, hogy ebben a szolgálatban ti valóban az Ő emberei, elhívott szolgálói legyetek, hogy egykoron majd elmondhassátok Pál apostollal együtt: futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetül eltétetett nekem az igazság koronája. Isten gazdag áldását kívánom életetekre és szolgálatotokra. Ámen.

(Elhangzott 2001. június 19-én a Farkas utcai templomban az Erdélyi Református Egyházkerület Közgyűlésén, a lelkészszentelés alkalmával.)

Vasárnapi prédikációk

Antal Géza

Farcád

Az Úr az én Pásztorom

Alapige: Zsoltárok 23,1–6

Bibliolvasás: János 10,1–16

A Zsoltárok könyve, amelyből az imént idéztem, egy 150 darabból álló énekgyűjtemény. Kétségbeesett kiáltás, segítségkérés, bűnbánat, vigasztalás, bizakodó reménység és hálaadás csendül ki belőle.

Ez a 23. zsoltár sokak által kedvelt és sokszor idézett zsoltár. Igazi üzenete a Zsoltárok könyvének egésze, valamint Dávid élete összefüggésében érthető meg igazán. Gyermekkorának maradandó élményei meghatározzák késő öregkorában is hit- és gondolatvilágát: Istenhez és a néphez való viszonyulását.

Az Úr az én Pásztorom – éneklí a szerző, Dávid. Mivel Isten szentséges nevét tilos volt kimondani a zsidóknál, ezért úgy emlegették, hogy „az Úr”. Tőle függ minden égen és földön, az Alfa és Omega – és mi valljuk, Jézus Krisztus az, „aki képe a láthatatlan Istennek...” Ő a jó Pásztor, aki életét adja a juhokért, érettünk.

Dávid szeme előtt ott lebeg a pásztor és nyáj képe. S míg egy nép felett uralkodik, nem felejtí el, hogy ő is ehhez a néphez, ehhez a nyájhoz tartozik, amelynek az Úr a pásztora. Hogy ez mit jelent számára és a mindenkori nyáj számára, azt éneklí meg ebben a zsoltárban. A zsoltár minden mondata belemerítkezés abba a gondolatba, hogy mit jelent konkrétan „az Úr az én Pásztorom”. Hogyan élem meg naponta és egész életem folyamán az Ő szeretetét, örökkévaló kegyelmét.

E mai panaszos, szűkölködő világban csodálatos sziget ez a szó: „nem szűkölködöm”. Az az én gazdagságom, ha Ő az én pásztorom. Mind testi, mind lelki szükségeimre gondot visel, a rosszat is javamra fordítja, tökéletes ellátásban lehet részem. Amim van, Neki köszönöm, s amiben szükségét látok, tőle kérem. Pál apostol így szól erről: „Az én Istenem pedig be fogja tölteni minden szükségéteket az Ő gazdagsága szerint dicsőségesen a Krisztus Jézusban.” (Fil 4,19)

A keleti pásztor a nyáj előtt ment. Így vezette és őrizte a veszedelmektől, így gondoskodott szükségleteiről. Az tette a pásztor munkáját különösen nehezzé, hogy a jó-részt sivár legelőkön meg kellett találnia a füves legelőket és csendes vizeket, és a nyájat oda kellett vezetnie. A jó pásztor az, aki ezt teszi. Hiszen mindig voltak és mindig is lesznek olyanok, akik így szólnak: „Utánad szomjazik lelkem, utánad sóvárog lelkem mint kiszikkadt, víztelen föld.” (Zsolt 63,2, új ford.)

Az Úr ma is a szeretetlenség, igazságtalanság és bizonytalanság sivatagaiból oda akar terelni, ahol békesség, csend, szeretet vár reám. A kérdés az, hogy akarok-e Neki engedelmeskedni, utána menni és élni a megelégedettség áldott ajándékaival? Amit az Úr mond és tesz, ma is a javamra van. Ahová Ő vezet, ott nincs éhség és szomjúság. Egyik énekünk ezt így mondja el: Testvérek, menjünk bátran, / hamar leszáll az éj, / E földi pusztaságban / megállni nagy veszély. / Hát merítsünk erőt / a menny felé sietni, / nem állva meg pihenni / a boldog cél előtt... / Az út el van hagyatva, / borítja sok tövis; / nehéz emelni rajta / még a keresztet is. / De egy út van csupán, / így hát előre bátran, / keresztül minden gáton, / hű Mesterünk után.” Érdemes hát a Pásztor nyomába szegődni!

Dávid egy nagy igazságtalanság és oktan hatalomföltés áldozataként megismerte az emberi lélek elhagyatottságának, az üldöztetésnek a nyomorúságát is. Ezekben a nehézségekben támasz és vigasztalás volt számára az Úr, akinek a nevében száll szembe minden veszedelemmel, s tanulja meg áldani Őt vidám lélekkel. Egy belső ragyogás ez a sötétségben, ösvény az úttalanságban és bátorítás az elhagyatottságban. Mert „Van olyan út, mely helyesnek látszik az ember előtt, és vége a halálra menő út. Nevetés közben is fáj a szív; és végre az öröm fordul szomorúságra.” (Péld 14,12–13)

Az emberi élet nem csupán büszke magaslatokon, gondtalan rónákon vezető út, hanem olyan élet, amely sokszor a halál árnyékának völgyén halad át. A halál völgye a félelem és szorongás képe, amelyet nem csak a halálos ágyon, de életünk idején is sokszor hordozunk, mikor ellankadunk, megfáradunk, elcsüggedünk. A mi világunk is tele van erőszakossággal, önzéssel, feszültséggel, amely befolyásolja hangulatunkat, jó közérzetünket, de nemegyszer szeretetünket, magatartásunkat is. Jó lenne megtanulni élni is, nem csak vallani a zsoltórossal: „Még ha a halál árnyékának völgyében járok is, nem félek a gonosztól, mert Te velem vagy.” Velem van igéjének intó és biztató üzenetében, örökkévaló szeretetében.

A halál árnyékának völgye ijesztő mélységével sem jelent félelmet annak, akit az Úr vezet. Mert a mi legnagyobb ellenségünk, a halál is legyőzött az Úr Jézus Krisztus feltámadása által. Ennek a győzelemnek lehetünk mi is részesei, s vallhatjuk: ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk? Senki és semmi sem szakíthat ki az Ő szerelmének karjaiból.

Ez vigasztalás számunkra már itt a földi életben is, hiszen Ő az, aki gondoskodik a mindennapok szükségleteiről, testünk és lelkünk táplálásáról. Asztalt készít, mely a gondoskodásnak, az áldásnak a kiábrázolása. „...Elárasztod fejem olajjal; csordultig van a poharam.” Milyen felfoghatatlan szeretet, meg nem érdemelt jóság mondatja ezt a zsoltóráról?!

Az Úr sohasem szűnik meg övéiért mindent megtenni, jóságával és kegyelmével követni őket: „és íme, én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig”. Krisztus követésének nagyszerű megindoklása az is lehet, hogy Ő is követ engem, el nem marad tőlem. Dávid életében bizony voltak időszakok, amikor elmaradt a szívéből a jóság, a hűség, engedelmség és súlyos vétkeket követett el. De az a Gondviselő Isten, Aki már gyermekkorától kiválasztotta, soha nem mondott le róla, sőt megkereste, megmentette, megtartotta. Krisztus érettünk vállalt szenvedést és halált, hogy ha hiszünk Benne, ne vesszünk el. Drágák, értékesek vagyunk Neki, mint pásztornak a nyáj, amelynek tagjait ismeri, akiket nevükön szólít. Akik Őt követik, azoknak ezt ígéri: „én örök életet adok nékik; és soha örökké el nem vesznek, és senki ki nem ragadja őket az én kezemből”.

Dávid lelkét emésztő tűzként égette a vágy Isten háza iránt. Életében nem adatott meg neki, hogy „házában lakozom”, de lelkében érezte annak boldogító, megnyugtató valóságát. Ahogy egy másik zsoltórában (27,5) mondja: „Bizony elrejt engem az Ő hajlékába a veszedelem napján; eltakar engem sátrának rejtekében, sziklára emel fel engem.”

Az ószövetségi törvények világában valósággal is menedék volt az Úr háza, annak oltára. De átvitt értelemben nekünk is az lehet életünk nyomorúságos helyzeteiben. Lehet az Úrral való találkozás és együttlét a lelki megerősödés alkalma, amely még inkább segít, hogy az Ő útján járjunk. Az Úr közelségét, jelenlétét kell hordanunk a szívünkben „...nézván a hitnek fejedelmére és bevégzőjére, Jézusra, aki az előtte levő öröm helyett, megvetve a gyalázatot, keresztet szenvedett, s az Isten királyi székének jobbára ült”.

Az Újszövetség népe számára a pásztor képe Jézus Krisztusban lett valósággá. Hiszen Róla valljuk, hogy sereget gyűjt az emberi nemzettségből, amelyet oltalmaz és megtart, s amelynek mi is élő tagjai lehetünk. Nem elveszettek, elfelejtettek, hanem meg-

találtak és megváltottak, az Övéi. Mint pásztorra, csak Őreá érvényes a „jó” jelző. Mindenekben akként cselekedett, hogy a Mennyei Atya akarata, dicsősége teljességre jusson, s ezáltal övéi elnyerjék az életet. Példát adott tanítványainak és nekünk is, hogy abban a szolgálatban, amellyel megbíz, ugyanolyan hűséggel, kitartással maradjunk meg.

A Tőle nyert felhatalmazással mi is pásztorok lehetünk ki-ki azon a helyen, ahova állítottak akár lelkipásztor, akár presbiter vagy szülő, nevelő, miniszter vagy bármilyen beosztásban levő személy. Nekünk is szól Pál: „Vigyázz a szolgálatra, amelyre vállalkoztál az Úrban, hogy azt betöltsed!” (Kol 4,17) Vagy az ApCsel 20,28-ban: „ViseljeteK gondot azért magatokra és az egész nyájra, melyben a Szent Lélek titeket vigyázókká tett, az Isten anyaszentegyházának legeltetésére, melyet tulajdon vérével szerzett.” Nem csak részesülünk abban a megtartásban, amelyet Krisztus ad nyája tagjainak, hanem részt is vehetünk abban a szolgálatban, amely az anyaszentegyház, a család és minden hívő közösség fennmaradása érdekében folyik.

Nem egyszerű, magától érthető dolog ez a mai ember számára, mert nemegyszer túl kevés a bizodalom, kitartás bennünk, de kérhetjük ezeket a kincseket a Jó Pászortól, hogy ismerve akarátát, híven szolgálhassuk Őt. Szépen fejezi ki ezt egyik új (464.) énekünk:

Ha nem tudom azonnal, hogy Jézus mit kíván,
Várok, szemébe nézek, szívem nyugodt, vidám.
Mily boldog, édes érzet: Úr ő éltem fölött!
Szívem nem ismer kényszert: önként szolgálom Őt.
Ámen.

Balogh Béla

Kolozsvár

Lélektan – Isten oldaláról nézve

Alapige: 1Korinthus 2,10a–13

Bibliolvasás: Zsoltárok 57

– Működik-e itt lelki segítségnyújtás?... – Ezzel a kérdéssel nyitott be parókiánkra egy ismeretlen asszony az elmúlt napokban. Letöltettem és hagytam, hogy elmondja, miért jött. Kiderült, más vidékről érkezett városunkba gyógyulást keresni súlyos betegségére. További részletek felfedése helyett kérdést intézek hozzátok, testvéreim: amikor hétköznapi felkeresitek a lelkészi hivatalt, hányan érdeklődtek hasonlóképpen? Hányan kérdeztek reá arra a missziói küldetésre, amire csakugyan hivatott az egyház? Hányan érkeztek hozzánk lelki kérdésekkel?

Nem úgy van-e inkább, hogy sokan csupán gyógyszerárát, élelemkiosztót, ruhane-műraktárt, pénzsegély-forrást feltételeznek nálunk? Jól van ez így? Kérdezzünk ma reá felelősen a bennünket eligazító Igére. A Szentírásban ezekre a kérdésre is választ nyerünk: Szabad-e nekünk a testünk mellett lelkünkkel is törődnünk?, továbbá: Szabad-e nekünk az emberi kérdések mellett istenkérdéssel is foglalkoznunk?

Engedjük, hogy a Szentírás válaszoljon kérdéseinkre.

Isten Igéje felszabadít bennünket arra, hogy Istent kutassuk, Isten után kérdezzünk. „A Lélek mindeneket vizsgál, még az Istennek mélységeit is.” Mekkora merészség kellett az apostol részéről ahhoz, hogy ilyen kijelentést tegyen. Hiszen nem kevesebbet állít, mint azt, hogy mi, földi emberek behatolhatunk a mindenség Urának a titkaiba. „Mélységeknek” nevezi Pál ezeket a rejtelmeket. Amikor ezt teszi, korának emberéhez, korának nyelvén szól. Amikor azt mondja Isten titkairól: „mélységek”, átgondolja az Ő meg-

foghatatlanságát, kifürkészhetetlenségét, elérhetetlenségét, sőt megközelíthetlenségét. Isten olyan, mint a tenger mélye, ahová le nem hatolhat az élő ember, vagy pedig ha lehatol, ott lehetetlen a kutatás, az ismeretszerzés. Semmilyen eszköz nem áll rendelkezésre, ami segíthetné a tenger, az óceán mélységeinek feltárásában. Jól tudták ezt a Korinthusban élők, hiszen hajós népek voltak a gyermekei. Az akkori idők gyöngyhálászai legfeljebb 40–50 méterre ereszkedtek alá az igazgyöngyökért. Ennél mélyebbre már a napfény is nehezen hatol, az embernek aláereszkedni pedig egyenesen lehetetlen-ség. Ami azonban emberileg lehetetlen, az Istennél lehetséges!

– Igen, Ő gondoskodott róla, hogy teremtményei megismerhessék Őt. Vannak ugyan, akik ezt értelmük segítségével akarják elérni. Ezek a számolás emberei. Számukra Isten oly módon kellene megismerhető legyen, mint az eredmény a számtanpéldában: ha helyesen oldom meg a részletfeladatokat, végül jól összegezek, és akkor *kijön* az eredmény. Csakhogy ennek a számolásnak buktatói vannak. Először is az, hogy Isten nem fér bele a mi képleteinkbe. Másodsor, hogy még a tudománynak is vannak megoldhatatlan kérdései. Megint mások úgy szeretnék megismerni Istent, ahogyan az élő szervezetet, vagy pedig az ásványokat vizsgálják: többzerszeres nagyítású lencse alá helyezik és úgy tesznek láthatóvá láthatatlan részecskéket. De Istent nem tudjuk mikroszkóp alá tenni: az anyag megteremtője nem hagyja, hogy Őt anyagivá tegye az ember. Ismét, vannak sokan – még a vallásos lelkek között is –, akik Isten istenségét valamiképpen bizonyítani, kimutatni akarják. A mások számára és a maguk számára. Úgy, ahogyan egy-egy elemnek a jelenlétét bizonyos módszer segítségével meg lehet állapítani. Borvizes üveg címkéjén gyakran látjuk a felsorolást, milyen ásványokat tartalmaz a természetnek e kedves ajándéka. Ezt az emberi próbálkozást Isten maga utasítja el, amikor így szól: *Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!* Ő nem szenved el az ilyenfajta „tesztelést”. Nem tehetjük fel magunkban, hogy kipróbáljuk: miképpen reagál Isten!

Akkor hát hogyan lehel megismerni az Isten mélységeit?

Pál apostol válasza egyszerű: Szentlélek segítségével. Elégedjünk meg ennyivel: Isten mélységeit az ember számára Isten Szentleke tárja fel. Isten megengedi az Őt féltő embernek, hogy Szentleke segítségével az Ő felségének és fenségének mélységeibe tekintsen. És ahogyan nem tudunk letekinteni egy óriási hegyoromról anélkül, hogy beleborzonganánk, úgy nem tudunk Isten mélységeibe tekinteni anélkül, hogy ne ragadna magával a szent félelem.

Hogy ezt könnyebben el tudjuk fogadni, Pál az emberi példára utal: „Mert kicsoda tudja az emberek közül az ember dolgait, hanemha az embernek lelke, amely őbenne van?” Hallottátok? A Krisztus szolgája az ember ismeretére hivatkozik: az embernek lehetőségét emlegeti fel. Azt a lehetőségét, amellyel az ember önmagának megfajlására képes. Értsük meg jól: ahogyan az embert az emberi lélek tárja fel, úgy tárja fel a hívó és alázas keresztyén előtt Szentlélek Úristen az Isten mélységeit.

Hogyan van tehát? El kell hinnünk azt, hogy az ember a bűneset után is képes ön-maga megismerésére? Igen, erről van szó. Nem csak környező világunk felépítését és működését vagyunk képesek megérteni, hanem az élet és a lélek belső folyamatait is. Sőt a belső ember életében is búvárkodni tudunk. Az emberi tudomány minden előrelépése a Teremtő által adott lehetőség. A végső megismerés Isten által rendelt cél. Nem véletlen, hogy a bibliai teremtés-leírás „tudás fájáról”, jó és gonosz tudásának a fájáról szól. Ebben a keretben az „ember dolgait” – mindazt, ami akarat-, gondolat-, érzélemlátogatunkat kitölti – az ember lelke vizsgálja meg. Ennek külön tudománya van: a *lélektan*. Az emberre tekintő lélektan így tanít: Minden dolog mértéke az ember (Prótagorász). Valóban így lenne?

Nem kell keresztyénnek, még csak vallásos embernek sem lenni ahhoz, hogy az ember lelki vizsgálódást folytasson. Ide készültemben kézbe vettem egy pszichológiai lexikont, amelyet még annak idején az NDK-ban adtak ki. Ebben Isten nélkül, imádság nélkül szerzett eredményeket dolgoznak fel – méghozzá tekintélyes mennyiségben. Isten megengedi az embernek, hogy szent személyétől teljesen elvonatkoztatva foglalkozzék a saját dolgaival: a lelki dolgokat is ide számítva. Találtam olyan címszót is ebben az ateista könyvben, amely lassan-lassan keresztyén körökben is polgárjogot nyert: *mentálhigiéna*. Ez a világ lelke szerinti lélektan. Mi ne ütközzünk meg ezen! Gondoljunk inkább arra, hogy hány és hány esetben úgy akartunk magukba tekinteni, hogy egyedül voltunk. Úgy akartunk lelki egyensúlyt találni, hogy életadó Istenünkre nem gondoltunk. Hányszor akartunk úgy jó emberek lenni, hogy a magunk tartalékaira támaszkodtunk! Még szerencse, hogy Isten bölcsessége előre látta a mi okoskodásunkat, önelégült tévelygésünket, és elélni jött az úton, hogy mi ne veszítsük el végleg a helyes irányt. Milyen kegyelmes a mi Istenünk, hogy még a kerülőutakon is szemmel kísér minket, hogy el ne tévedjünk.

Az igazi tanítványokra nézve az apostol hangoztatja: „Mi nem e világnak lelkét vettük.” Mi a világ? Hadd adjuk meg a választ, akár tetszik egyeseknek, akár nem: a világ mindaz, ami szemben áll a Jézus keresztyével. Pontosan úgy, ahogyan azon az első nagypénteken. A kereszten Jézus, a megfeszített. A kereszttől a Golgotáig hűségesebb János, a Jézust szerető asszonyok. Egy külön világ: az Istenre engedelmesen figyelők világa. S odébb egy másik világ: amelyik nem akarja meghallani az Isten akaratát.

Nem akarok a költőkből szenteket faragni, de milyen jó, hogy van egy Babits Mihályunk, aki a teljesen világi fogantatású *pszichoanalízis* felröppenésének idején megírta a *Pszichoanalízis christiana* című versét. Ebben minden második strófa után visszatér a következő kiáltás: *Krisztus Urunk, segíts meg!* Ez a keresztyén lélekelemzés: amikor látom, hogy minden én érzelmem, akaratom, értelmem hiába akarja a jót. Csak vesztés lehetek a szenvedélyekkel, a testiséggel, a gonosszal, a bűnnel szemben. De van egy menedémem: Krisztus neve! „Krisztus Urunk, segíts meg!” Az kiált így, aki érzi, hogy mindenestül gyarló, esendő és bűnös. De ugyanakkor tudja, hogy Jézus Krisztusban igaz szabadtóra talál.

Mert lehet a *világ lelke* szerint pszichologizálni, de lehet az *Isten lelke* szerint is. A Szentírás ugyanis különbséget tesz a *világ lelke* és *Isten lelke* között. A világ lelke, amiről Pál ír, pótlékként kínálja magát: *Isten Lelke* helyett választhatjuk, becsapván és megcsalván magunkat. Segítségével azonban sohasem ismerhetjük meg igazán önmagunkat: Szabadtóra szorult helyzetünket.

Az imént azt mondtuk, hogy Isten titkainak mélységébe csak Szentlelke segítségével hatolhatunk. Most már látjuk azt is, hogy különbséget kell tennünk a világ lelke és Isten Lelke között. Szabad a választás: Te melyiket választod, helyesebben kit választasz magadnak? Választásunkban segít a korinthusiak felé hangozó boldog bizonyoságtétel: *Mi nem e világnak lelkét vettük, hanem az Istenből való lelket*. Pál segíteni szeretne tétovázásunkban. A mai műszaki készültéggel mellett jobban megértjük az apostol szándékát: lényünk úgy fogadhatja be Isten Szentlelkét, ahogyan egy rádiókészülék „fogja” a kívánt adást. Hiába a műsorszóró központ, hiába a rádióhullámokat közvetítő antennák hálózata: ha nem kapcsoljuk be készülékünket, nem jöhet létre a vétel. Hadd kérdezzem meg: Bekapcsoltuk-e „vevőkészülékünket”? Vettük mi az *Istenből való Lelket*, a Tőle érkező kisugárzást?! Vagy pedig olyanok vagyunk, mint a napjainkban felkapott maroktelefon, amelyet kikapcsol a gazdája, mi pedig csak bosszankodunk, amikor a hívott személy hangja helyett a gépies szöveget halljuk: „A hívott készülék nincs bekapcsolva...” Ó, vajon hányszor vár Isten a mi hangunkra, válaszunkra – s helyette azt kell ta-

pasztalnia, hogy kikapcsoltunk: Ő pillanatnyilag nem létezik számunka. Nem fogadjuk azt, akit Ő küld hozzánk: elzárkózunk a Szentlélek előtt. Könnyen túltehetjük magunkat ezen a kellemetlen lelepleződésen, azonban meg kell hallanunk a Római levél tanítását: *Akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai.* A kérdés komoly: istenfiúságunk múlik Isten Szentlelkének befogadásán. Nem csak Isten megismerésének nagy lehetőségét szalasztjuk el, hanem ugyanakkor mennyei örökségünket is bizonytalanná tesszük.

Nyilván nem akarjuk elítélni, vagy akár lekicsinyelni az Istent figyelmen kívül hagyó, a Szentlélek nélküli lélektant, a segítő Krisztust nem ismerő lelki segélynyújtást. Amikor Jézusnak jelentik a tanítványok, hogy valaki az Ő nevében ördögöket űz, Jézus nem gerjed haragra, nem dühöng, nem a másik felelősségre vonását kéri. Ehelyett ezt mondja: *Hagyjátok őt, mert aki nincs ellenem, az velem van.*

A Szentlélek befogadása mellett döntöttem – akkor mi lesz? Kérdésünkre ugyancsak Pál apostol ad választ. Cselekedeteim mértéke, szabványa a Szentlélek tanítása lesz. Vagyis nem az emberek véleménye, nem az emberi tanítás lesz ezentúl fontos, hanem az, amit Isten jelent ki Szentlelke által. Ez az igazi *Lélek-tan*, az Istenre tekintő „lélektan”. Ebben az isteni tantárgyban arra figyelek, mit üzen számomra az én Uram. Azt várom, hogy szóljon, hogy helyreigazítsa tévedéseimet, hogy hibáimra figyelmeztessen, titkos bűneimből megtisztítson. Ebben az isteni tantárgyban mindent, de mindent az Ő nagy szeretetének és bocsánatának mértékével mérek. Mennyivel másabb ez, mint a felmagasztalt *ember-mérték*. Az ember mértéke a szemet szemért, fogat fogért. Az ember mértéke az indulatok és kívánságok diktálta mérték. Az ember mértéke: nekem sem szabad kevesebbel megelégednem. Az ember mértéke: a magam előnye, a magam kényelme, a magam elképzelése – azután jöhet a másik ember, azután jöhet szóba a közös érdek.

Milyen más az önmagát feláldozó Istenfiúra tekintő élet, amely gondolatait és cselekedeteit a Lélek mércéjéhez szabja. Ennek megtanulására sok-sok időt, még több imádságot kell fordítanunk. Amint látjuk, fő kérdésünk nem annyira ez: szabad-e nekünk lelkünkkel is törődnünk?, hanem inkább az, hogy testi emberek vagyunk-e, vagy pedig lelki emberek, érzéki emberek vagy szellemi emberek? Engedjük, hogy Isten vegyen bennünket lelkigondozásba, keressük a lelki segélyszolgálatot: egészen biztosan helyreáll életünk rendje, békessége, belső lelki tartaléka. Úgy legyen! Ámen.

Gál József

Várhegy

Harag és irgalom – Istennél

Alapige: 2Mózes 32,7–14

Bibliáolvasás: 2Mózes 32,1–29

Alapigénk Isten Mózesrel a Sínai-hegyen folytatott beszélgetését rögzíti. E beszélgetés révén tanúi lehetünk Izráel megtorpanásának, majd Istentől való elfordulásának is. Az alapige cselekményére tekintve vizsgáljuk meg, hogy mi vezetett Izráel fiai esetében ahhoz, hogy téves úton akarják biztosítani maguknak az isteni segítséget, majd e nagyon is emberi megoldási kísérlet után lássuk meg azt, hogy miként vált lehetségessé a nép e szégyenteljes és Istent sértő tetteinek a helyrehozatala. Közben önmagunkat behelyettesítve az ő helyükbe, döbbenjünk rá arra, hogy mibe is került Istennek az, hogy az elfordulás után a Hozzá való visszafordulás is lehetségessé váljon. Indítson ez a felismerés Istenhez való kapcsolatunk szorosabbá tételére!

1. Először megállapíthatjuk, hogy Izráel fiainak a látható jelekhez, dolgokhoz való kötődése vezetett az aranyborjú fölállításának gondolatához. Amikor Mózesnek, az Istent képviselő személyiségnek a táborból való negyvennapos távolléte miatt úgy tűnt, hogy az isteni segítség végleg eltávozott a néptől, akkor ijedt meg Izráel közössége annyira, hogy látható istenszobrot készített, olyant, amely semmiféle körülmények között nem hagyhatja cserben őket. Az oltalom és bizalom ama légkörét – amelynek minden tettük, magaviseletük kiindulópontjául kellett volna szolgálnia az Úr sokszor és sokféleképpen megtapasztalt segítsége következtében – mesterségesen akarták előteremteni és biztosítani. És szükségük volt rá, mert emlékezetük cserben hagyta őket. Nem volt történelmi öntudatuk, melynek segítségével átlendülhettek volna a holtponton. A múlt felemelő eseményei és csodái semmit sem jelentettek már számukra. Mintha az egyiptombeli tíz csapás pillanatától kezdve csukott szemekkel és fülekkel vonszolta volna magát bizonytalan, távoli célja felé Izráel népe. Az Úr kiszabadításuk érdekében cselekedhetett bármilyen világraszóló csodát, tettei az idő múlásával homályba vesztek. Semmibe vészett annyi egyéb mellett az Úr felhő- és tűzoszlopban való oltalmazó jelenléte, a tenger vizének szétválasztása, a manna, a fűrjek és a víz adománya vagy az amálekíták feletti győzelem.

Vajon számunkra bír-e valamilyen jelentőséggel mindaz, amit a múltban a mi szerető Atyánk értünk cselekedett? Oltalom után vágyakozva vissza szoktunk-e gondolni azokra a csodákra, amelyeket hívő életünk korábbi szakaszaiban tapasztaltunk, és amelyek akkor lelkünk boldog megtapasztalásait jelentették? Oly sokszor még ezekre sem gondolkunk vissza, mint ahogy arról is megfeledezünk, hogy mit tett a mindenható Úr értünk már sokkal megszületésünk pillanata előtt. Halálra küldte Fiát, hogy az amálekítáknál sokkal félelmetesebb ellenség, a bűn és a Sátán szorításából kiszabadítson, életünknek örök életre tápláló kenyere, itala, világnak világossága lehessen. Gyorsan felejtünk, nehezen emlékezünk: ez az egyik oka annak, hogy olyan sokszor érezzük magunkat a pusztában minden segítségtől megfosztott, jövőtől rettegő nép tagjaiként. Hozzájuk hasonlóan csak a pillanatnyilag jelentkező hiányokat érezzük megsokszorozott erővel, és a húsosfazakakra emlékezve életünk letűnt szakaszát sírjuk vissza, a nyomorúság, de a már megszokott nyomor állapotát.

2. Az Áronnal magára maradt népnek valóban égő hiányérzete támadt Mózes hosszas távolléte miatt. Miért?

Ennek a hiányérzetnek legfőbb oka az, hogy a nép Úristenhez fűződő egyetlen állandó kapcsolatát a Sínai-hegyre távozott Mózes jelentette. Ha az Úrral való vándorlásuk során a nép fiai el is jutottak alkalomadtán a csodálkozásig, az Úr neve dicséretéig, vagy egy oltár felállításáig, ezek az élmények mindvégig alkalmiak és esetlegesek maradtak. Nem váltak életük döntő erejű megtapasztalásaivá. Személyes hitről, Isten megismeréséről és olyan méretű bizalomról, amely képessé tette volna akár a nép egyetlen tagját is arra, hogy a nyájszellemtől elszakadva rámutasson az aranyborjú álmegoldása helyett az Igazira, nem beszélhetünk a hegy lábánál táborozó nép esetében.

Vajon testvéreim, mi mennyi ideig leszünk ilyen emberekre utalva? Meddig lesz kívánalmunk keresztyén életünknek az, hogy emberi közbenjárók tegyék meg azt, amit nekünk magunknak kellene megtennünk? Meddig szeretnénk mások vállán hagyni azokat a terheket, melyeknek viselésére mi vagyunk hivatottak? Nem a felebaráti segítségről való lemondásra való buzdítás ez, testvéreim, amelynek sokféle gyengeségünk miatt gyakran érezzük hiányát. A mózesi szolgálatra napjainkban is égető szükség van: imádkozni azokért, akik ezt nem tudják megtenni, vagy nem tartják fontosnak emberi életeteket menteni, ha egyszer lehetőségünk adatott rá, hanem vegyük észre, hogy életünk meghatározó alaphelyzetét, a mindenható Úristenhez való viszonyunk ápolását saját magunknak kell

végeznünk elsősorban. Egy pedagógus így határozta meg nevelői munkája célját: elérni azt, hogy nélkülözhetővé legyek tanítványaim számára. Úgy gondolom, hogy akkor, ha ezt a célt a keresztyén életre való nevelésünk során szemünk előtt tartjuk, nem járunk rossz úton. Megegyezik az Úr akaratával az, hogy a tömegemberségtől és a nyájszellemségtől elszakadva mindannyian az Ővele való személyes kapcsolattartásra törekedjünk.

3. Izráel fiai Istentől való elhagyatottságuk állapotára Egyiptomból magukkal hozott minta szerint próbáltak megoldást találni. Úgy vélték, hogy akkor, ha ezt az időnként megjelenő és a tőlük időnként eltávozó istent látható formába öntve kiábrázolják, mindörökké birtokukban tarthatják őt, és így soha többé nem fordulhat elő, hogy távolléte miatt vezető nélkül maradjanak. Az Istentől való feltétlen függés állapotát megszüntetni, az Őt jelképező ábrázolás révén saját céljainak a szolgálatába állítani nem csak a pusztában vándorló, hanem a minden idők emberének kísértését jelentette. Ezért olvashatjuk a Tízparancsolat kiemelt helyén, második figyelmeztetésként az istenség kiábrázolásának tilalmát. És e felhívás fontosságának megértését bizonyítja a széttört borjuszobor mellett a reformáció korának templomaiból eltávolított sok-sok oltárkép és szobor.

Nagy tehát a nép nyomorúsága. De nem kilátástalan. Isten tud a népe lelkében égő borzalmas hiányról, Ő maga mondja el Mózesnek a táborban történeteket. És Mózes kezében van már a két kőtábla, rajta a „Ne csinálj magadnak faragott képet” parancsával, mely a választott nép életének további menetét hivatott szabályozni. Mindarról azonban, ami fent a hegyen történik, a népnek fogalma sincs. A bizonytalanság, félelem szorításában gyűjtik össze arany ékszereiket, hogy előállítsák belőle a maguk látható istenségét, és remélhetőleg mindazt, amit egy istenségtől elvárnak: határozott vezetést, védelmet, biztonságérzetet és erőt, hogy mindezt a magukénak tudják.

4. A történet ezen a ponton válik igazán drámaivá. Amikor Isten azt tapasztalta, hogy a nép semmibe veszi az Ő fenségét és dicsőségét, késznek mutatkozik népe elpusztítására. Kész megsemmisíteni népét, azt a népet, melyet sűrű botlásai alkalmával újra és újra felsegített, és sűrű elfordulásai dacára összeteretelt. Hogy népe történetét ne szakítsa meg teljesen, Mózes utódaival akarja Izráelt helyettesíteni. Az Úristen e tervére következik Mózes érvelése, aki mindenképpen le szeretné beszélni az Urat e terv végrehajtásától. Szövetségi hűségére emlékezteti az Urat, és arra, hogy ennek a megkötött szövetségnek folytatódnia kell ahhoz, hogy Izráel az egyiptomiak nevetségének tárgyává ne váljék. De kinek van e közbelépésre szüksége? Mintha Mózes kioktatná Istent.

Kedves testvéreim, Isten sem Mózesnek, sem az egyiptombbelieknek semmiféle magyarázattal nem adós. Haragjának első pillanatában népét máris a földdel tehetné egyenlővé. De nem tette. Ennek az egész alkudozásnak az a szerepe, azért olvasható e párbeszéd ma is a Bibliában, hogy az Úrtól újra és újra elforduló ember megláthassa belőle, hogy igenis közbenjárásra van szükség ahhoz, hogy az elfordulás következményeit Ő eltörölje.

Az Úr kiengesztelése majdhogynem lehetetlen vállalkozásnak minősül Mózes részéről, de Isten engedi magát úgymond rábeszélni. Emberi világunkban gyenge embernek szoktuk titulálni azt, akit könnyen el lehet téríteni eredeti szándékától, aki könnyen késznek mutatkozik arra, hogy valamely dologgal kapcsolatos véleményét megváltoztassa. Ilyennek tekintjük mi is a teremtő és gondviselő Urat? Gondoljunk most mindennapi imádságainkra. Hányszor imádkozunk Hozzá úgy, hogy próbáljuk az Urat mindenáron a magunk véleményére rábeszélni, megmagyarázni, hogy adott esetben mit tegyen, próbát teszünk azzal is, hogy saját céljaink szolgálatába állítsuk Őt, mint ahogy azt a hegy alatt táborozó nép tette a borjuszobor megöntése által.

Mózes közbenjárására megenyhül az Úr: minden lehetőség a hívőnek! Ezzel a tudattal imádkozhatunk mi is Őhozzá, hogy akármilyen nehéz ügyben ma is segítségét nyújtja nekünk Ő, ha terveinek megfelelően kérjük. A büntető szándékú Isten felfüggeszti népe megsemmisítésének tervét. A történet e mozzanatában kapunk választ arra a kérdésünkre, hogy nem volt-e következtelenség részéről eredeti szándékától való elállás? Furcsának tűnhet, de Mózes kérése tökéletesen beilleszkedett Isten tervébe. Vegyük észre, hogy az Úr e pillanatnyi következtelensége az Ő következtelenségének szolgálatában áll! Mert Isten szövetségi hűsége érdekében állott el a megsemmisítés szándékától. Hogy Izráel népének ne szakadjon meg története egy ilyen csúfos bűn miatt. Isten a következtelenség látszatát is vállalja azért, hogy közbenjáró, segítő szándékunkban, mely az Ő terveit és céljait tartja szem előtt, meghallgathassa. A mindenkori hozzáfordulás lehetősége az Ő kegyelme.

A Mózes imájának a meghallgatása ellenére azonban a népnek lakolnia kell. Háromezer embernek kell elesnie ahhoz, hogy e feledékeny és érzéketlen nép a saját bőrén tapasztalja: a bűn a büntetést is magával hordozza. Kegyelem, hogyha Isten bűneink ellenére életet ad továbbra is gyermekeinek, kegyelem, ha e bűnök következményeiért nem minket, magunkat büntet. A bűn súlyát azonban mindannyiunknak éreznünk kell. Jézus Krisztus golgotai kínszenvedését látva észrevehetjük, hogy mibe került a mi elfordulásunk következményeinek elhordozása, sokféle bűnünk díjának a kifizetése magának Istennek, és innen, a keresztlől indulhatunk, hogy lankadozó erőnket Isten szolgálatába állítva, az Ő országának eljövételét munkáljuk. Ámen.

A láb

A térben élsz. Itt és ott azért is van neked, mert lép a lábad. A láb győzi le a teret. Innen oda. Onnan ide. Győzelem a távolság felett. Ha lábad nem volna, hiába repül, hiába úrhajó. Lépések a Holdon, lépések a földön. Lépéseid otthon. A láb indul és érkezik.

A láb megy, sétál, siet, fut. A lábad visz oda, ahová vágyol és megtorpan, ha valahova menni nem akarsz. Lábad győzi le a nehézségi erőt. Ugrasz. Nyolcvan vagy százharminc centi magasat. Nincs szárnyad, de lábad van.

És mennyi játék! Ugróiskola, futball, kézi- és kosárlabda. Séta az utcán, kóborlás réten-mezőn, és kíséred a patakot. A dombok, a hegyek, a völgyek és szakadékok! Lépésők és járdák a városok utcáin. Mind-mind a lábad élete.

Minden lépés öröm. Számoltad már, hányat lépsz egy nap alatt? Annyi öröm. Örömmel lehet tele minden napod, ha lábad észreveszed. Figyelj rá. Nehogy későn vedd észre, amikor már fáj.

Lép!

Táncolj!

Örülj!

(Mácz István *Örülj velem* c. könyvéből)

Újkenyér ünnepére

Sipos Géza

Vetés és aratás

Alapige: Galata 6,7–8

Bibliolvasás: Galata 5,13–25

Milyen közismert, százszor elmondott, mindenki által igaznak vallott ige, testvéreim, hogy: „Aki amint vet, úgy arat.” Világos, hogy nem arathat árpát az, aki búzát vetett, és a tövisről nem lehet szőlőt szedni. Mégis Jézus is, apostolai is szüntelenül figyelmeztetnek minket ennek az igének az élet egész vonalán való igazságára. Mert amilyen könnyen elismerjük mi ennek az igének az igazságát a természetben, éppen úgy vonakodunk belenézni abba, mint Isten Igéjébe, hogy ez a csalhatatlan tükör a magunk igazi rútságát mutassa meg nekünk.

Lokman, a bölcs és mély lelkű arab rabszolga parancsot kapott egy nap az urától, hogy vessen zabot egy darab földbe. Aratás idején kimegy a gazda a földre és látja, hogy az árpával van tele. Mikor felelősségre vonta rabszolgáját, ez azt felelte, hogy azt remélte: zab fog kikelni. Ura szörnyen felmérgelődött ezen a balgatagságon, de Lokman szelíden így felelt neki : „Uram, te állandóan a gonosz cselekedetek magvát hinted el magad körül: miért reméled hát, hogy az igazság és az üdvösség aratását fogod aratni?!”

Igénk sem az új kenyeret megelőző gabonaaratásról beszél nekünk, hanem figyelmeztet arra, hogy van testnek és léleknek való vetés. Az előbbinek veszedelem, az utóbbinak örök élet az aratása. Isten pedig, az aratásnak Ura, nem csúfoltatik meg soha.

Komolyan és alázatosan nézzük meg ma: milyen a mi vetésünk, milyen vetést kíván tőlünk Isten, és milyen segítséget ad nekünk ehhez?!

I.

Aki vet a testnek... A Galata levél előző, ötödik része felsorolta a test cselekedeteit. A hosszú sorból a mi mindennapi életünk mindennapi bűnei néznek reánk vérfagyasztó mosolygással. Paráznaság, tisztátalanság, versengések, részegeskedések, irigységek, harag és ezekhez hasonlók a test cselekedetei – a mi cselekedeteink. Mert hiszen mi állandóan a testnek vetünk. Nézzük csak olvasmányainkat, szórakozásainkat, beszédünket. Vajon a mi életünkben mennyi nyúlik át az örökkévalóságba? Mennyi a lelki vetés? A vasárnap délelőtti Igevetést öntözgeti-e életünkben az imádság, a Szentírás olvasása? Vagy ha igen, *akkor* érezzük-e jól magunkat, amikor Isten dolgaival foglalkozunk?

Bizony, testvéreim, a mi életünk nem bírja el az örökkévalóság ítéletét. Ha nekünk úgy kellene élnünk örökké, ahogy most élünk, akkor minden nehézség nélkül el tudnánk képzelni a poklot.

És milyen világosan mutatja a mi életünk azt, hogy Isten nem csúfoltatik meg. Hogy nélküle nincsen élet. Vajon mikor torz emberi életek és megdöbbentő halálesetek kiabálnak felénk a lapok hasábjain, vagy ismerőseink szavain keresztül: vesszük-e észre, hogy ez az ember a test vetésének aratásához jutott el? És vesszük-e észre, hogy ugyanaz a vetés hogyan növekedik a mi életünkben, ha Istennek kegyelme meg is kímélt minket eddig annak aratásától?

Most, ez év tavaszán fulladt bele egyik Kolozsvár közelében levő község pénztárno-ka egy tíz centiméteres pocsoljába, mert részegen beleesett. Ez a részegítő italok szere-

tetének egyik aratása. Pár év előtt halt meg Londonban egy dúsgazdag ember. Rengeteg vagyona volt. Palotája, részvényei, arany- és ezüstrudai. Valóságos takarékpénztár volt a háza. Legtöbben ismerősei közül is csak akkor tudták ezt meg, amikor harmadnapra, halála után rátörték az ajtót. Mert nem szeretett senkit és őt sem szerette senki – úgy kellett meghalnia, mint egy kutyának: senki még egy pohár vizet sem vihetett neki, hiszen cselédet sem tartott, nehogy meglopják. Ez a pénz szeretetének az aratása. És nem olvassuk-e napról napra a csak testi szeretetnek: a hűtlenségnek, irigységnek, paráznságnak szörnyű aratásait? Már a háború előtt kimutatták a hivatalos statisztikák, hogy egész Európában második helyen áll Kolozsvár városa a nemi betegségek terén. Vajon azóta szünetel ennek a bűnnek az aratása?!

A bűn szereti kelletni magát, amíg mint csábító, gyönyört ígérő démon kerülgeti az embert; látjuk-e mi, hogy milyen undok halálfej van az álcak alatt? Látjuk-e a bűn zsoldját, a halált? A testi halált ciánnal, kötéllel, revolverrel, vagy titkos, de rettenetes betegségek közt – és a lelki halált, amikor soha igazán örülni, megelégedettnek lenni, szeretni, remélni nem tud valaki. Amikor nincs békeség a szívben, nincs öröm a gazdagságban és nincs, nincs reménység a síron túl?!

Aratunk, testvéreim, minden nap. Learatjuk a mi vetéseink gyümölcsét. A nemzeti visszavonásnak keserű gyümölcse állandóan fojtogatja a torkunkat. A szülők megrettenve látják: magvetésük nyomán milyen gyümölcsök nőttek ki gyermekeik életéből. A házastársak látják, milyen az aratása az önző, civakodó vagy a parázna vágyaktól elvakult életnek.

Okolhatjuk egymást – nem segít az rajtunk. Várhatjuk mástól a javulást – nem javít az meg minket. Hiába kérjük Istentől is országa eljövételét, ha teljes erőnkkel azon dolgozunk, hogy *ne* jöjjön el Istennek országa. Imádkozhatunk a mieinkért is, Anyaszentegyházunkért is, ha a ránk bízottakkal szemben szeretetlenek, Anyaszentegyházunkkal szemben hanyagok és fukarok vagyunk. Imádkozhatunk békéért is: amíg a háborúság titkos jegye ott van szavainkon, tetteinken: hogyan várhatjuk a békét? Az minket semmisítene meg legelőször. És hiába várjuk, hogy az özvegyek, árvák, szegények és betegek megismerjék Krisztus kegyelmét és szeretetét, ha azt ők nem általunk ismerik meg. Ha nincs egy ember sem, aki tőlünk vár tanácsot, bátorítást, segítséget, szeretetet. Vagy ha senkinek nem tudunk adni azt.

II.

Milyen a léleknek való vetés, amit Isten tőlünk kíván? És milyen annak az aratása?

Az emberek közül nagyon sokan tagadják ennek az aratásnak a valóságát. Mert amíg a bűn a legláthatóbb helyeken kérkedik és plakátok, újságok, képeslapok, filmek kiabálják állandóan fülünkbe, addig a léleknek való vetés aratása titokban nő fel. Az igazi jött Krisztus szerint olyan, hogy még az, aki adta sem emlékezik rá vissza: a jobbkez sem tudja, mit cselekszik a bal. Jézusi szem kell ahhoz, hogy meglássa: az a két fillér, amit egy szegény özvegyasszony a templomi perselybe dobott: több, mint a gazdagok perselybe vetett aranyai...

A léleknek embere nem azért szeret, mert akkor mennyországba fog jutni, nem azért ad, mert akkor kiteszik az újságba, nem azért segít, mert „jó üzlet segíteni olyanokon, akik azután rajtam is segíthetnek”. A szív teljességéből szól a szája, ad a keze annak, aki a lélek gyümölcsseit termi. Ki akarja előírni az anyának, hogy szeresse a kisgyermekét; a fának, hogy gyümölcsöt teremjen? Hiszen nem tehet másképp, ez életének a törvénye! Egy anya sem érzi megkárosítva magát, ha szereti a kisgyermekét, bár az még meg sem

ismeri jóformán őt a maga öntudatlan cseppségében. Egy Lélektől vezetett ember sem várja, hogy hálások legyenek iránta és lehetőleg dicsérjék őt. Természetesen boldog örömmel látja az, aki a léleknek vetett, hogy sokan őt is szeretik, segítik. De a léleknek gyümölcse nem külsőleges. Nem lehet elősorolni: ki mennyivel szeret engem jobban azért, mert segítettem rajta. A számon tartott segítség nem a léleknek való vetés: akik a piacokon imádkoznak és kürtszó mellett adakoznak, már elvették jutalmukat. Nekik ez a jutalom kellett: az emberek előtti dicsekedés. Ha ezt megkapták, mit várnak egyebet?!

Aki szeret, annak Isten azt a jutalmat adja, hogy még jobban tud szeretni. Aki segít másokon, annak az a jutalma, hogy több emberen és jobban tud idővel segíteni. Aki a szolgálat új útjait látja meg életében és elindul azokon, hogy egyedül Isten dicsőségét tartva szem előtt szolgáljon másoknak: annak Isten a szolgálat még újabb útjait, a terhek, felelősség még nagyobb súlyát mutatja meg.

De ahol a lélek gyümölcsei teremnek, ahol a lélek emberei járnak, ott boldog felszabadulás, öröm fakad. Eugénia svéd hercegnő eladta gyémántjait, hogy otthont építhessen a gyógyíthatatlan betegek számára. Volt ott többek közt egy különösképpen eldurvult, megrögzött lélek. Mikor egy alkalommal a hercegnő ellátogatott ebbe az otthonba, haladkolva, de teljesen megváltozva találta ezt az embert. „Hálát adók az Istennek – szólt ez hozzá –, hogy az Úr Jézus vére engem is megtisztított minden bűnömtől.” Mikor ezeket mondta, kicsordultak a könnyei. A hercegnő később boldogan mondta, hogy ezekben a könnyekben viszontlátta a gyémántjait.

Vajon mi nem ismerünk senkit, akinek élete öröm másoknak és saját magának? Aki boldogan látja a lélek gyümölcseit? Akinek szívében olyan nyugalom van, hogy ha szóba állunk vele, szinte irigykedni kezdünk rá. Nemcsak a Biblia lapjain vannak keresztény életek. Nemcsak a Szentírás hősei termik a lélek gyümölcseit. Isten Lelkének hatalmas munkáját napról napra megláthatjuk miközöttünk is. Az a testvérünk, aki most viszi el fiatal életét a pogány lelkek világosságául, csak egyik bizonyosága annak, hogy Isten Lelkének van ereje ma is. Az ő példája leszámolásra késztet minket magunkkal: vajon bennem teremnek-e a léleknek gyümölcsei? Azt mondogattuk: minek valakinek külmiszióra menni, ha van munka elég itthon is. Nos, ez a munka ránk vár! Mi itt maradunk, hogy itt legyünk világosságául a sötétségben levőknek, reménységül az elhagyottaknak, segítségül a szegényeknek. Isten várja tőlünk a lélek vetését: a szeretetet, irgalmasságot, örömet, béketűrést, szívességet, jóságot, szelídséget, mértékletességet. Várja, hogy mi a testet megfeszítsük indulataival és kívánságaival együtt. Hogy lélek szerint éljünk és lélek szerint járjunk.

III.

Ezt kívánja Isten. De kívánhatja-e tőlünk? Hiszen mi mind testiek vagyunk, a bűn alá rekesztve. Semmi hajlam nincs bennünk az önzetlen jóságra. Tele vagyunk önmagunk szeretetével, és ha néha világosan látjuk is, hogy életünkben nincs békeség, öröm, tisztaság: nem tudunk mások lenni, nem tudjuk megadni magunkat az Istennek.

De nézzétek, testvérem, itt előttünk már megvan terítve az Úr szent asztala. Nem sokára, a Miatyánk elmondása után elhangzik az úrvacsoravételre való felhívás, azután a záróének és áldás után benntaradnak a templomban azok, akik részesülni óhajtanak a szent asztal jegyeiben. Tudom, nagyon jól tudom, hogy mint mindig, úgy most is nagyon sokan felkelnek és elmennek. Felkelnek azok, akiknek nem volt idejük előkészülni. Akik énekelni sem igen szoktak, mert nincs pénzüik énekeskönyvre és nincs idejük énektanu-

lásra. Elmennek azok is, akik féltik az ebédet, mert hiszen „megvan ugyan a lelki véte-
tésnek is az ideje, de hát a testre is kell gondolni”.

Ez mind nagyon érthető. De miért maradnak benn azok, akik nem mentek el? Mit
éreznek azok, akik tudják, hogy életük csonka volna az úrvacsora vétele nélkül?

Azok, testvéreim, megérezték és megérik, hogy Isten maga munkálja bennünk mind
az akarást, mind a munkálkodást. Hogy bennünk és általunk Isten vet és Isten arat. Hogy
amikor mi valóban nem tudunk csak a testnek vetni és veszedelmet aratni, akkor Isten
kegyelméből eljő hozzánk az Ő szent Fia, az Úr Jézus Krisztus, hogy testté és vérré,
életté válva bennünk tápláljon az örök életre. Mert Ő azért élt és azért halt meg, hogy
ahol a mi erőnk elfogyott, ott Ő erő lehessen a mi számunkra.

Ahol mi tudnánk, mi a jó, de érezzük: bűneink nagyobbak nálunk, ott Ő megmutatja
nekünk, hogy Ő pedig legyőzte a bűnt. Mikor alázatos szívvel bevalljuk teljes képtelen-
ségünket a jóra: akkor Őbenne és Ő általa tudunk erősek, tiszták, bátrak és győzelmesek
lenni. És mikor a halál kapujában állunk meg: a sötét kapu mögül az örök élet fényessé-
ge ragyog elénk...

Ittmaradók és eltávzók: egyaránt szól nektek Istennek szava. Az a szó, amely vád és
kegyelem, kétélű éles kard és gyógyító balzsam: „Ne tévelyegjete, Isten nem csúfoltatik
meg; mert amit vet az ember, azt aratandja is. Mert aki vet az ő testének, a testből arat
veszedelmet; aki pedig vet a léleknek, a lélekből arat örök életet.”

Boldogok, akik meghallgatják Istennek beszédét és megtartják azt. Ámen.

(Megjelent a *Tűz és só* c. kötetben.)

Az ajkad

Az ajkad színét, vonalait ismered. Valld be, ez volt az első, amit kamaszkorodban
annyit kutattál magadon és faggattad: szép, nem szép?

Az ajk érzéki pont az arcbán. Hogy élj, az ajkad nyílik ki ételre, italra. Hogy éltes és
életed termékeny legyen, teljessé váljon éned, ajkad nyújt és vár csókokat.

Ajkadon az élet ösztöntörvényei izzanak és ajkadon jó ki minden szó, melyben szel-
lemed nyilatkozik meg.

Test és lélek, szellem és anyag örvénylenek ajkadon. Örvény örvény után kiált. És
mennyi öröm!

Ajkadon naponta adott és kapott csók. Testvéri, gyermeki, szülői, s ha lehet,
szerelmes csók. Naponta legyen ajkad a szavak forrása. Nem csupán hangé, hanem szóé,
melyben kimondod magad.

Húsízű csókok. Szellemízű szavak.

Gyöngyök. Tűzvirágok.

Ajkadon.

Ó, mennyi öröm nyílat ajkadon!

Ajkadról, ajkadban másoknak és magadnak.

Naponta.

(Mácz István *Örülj velem* c. könyvéből)

Lectio continua

Henk van de Graaf

Rotterdam

A szeretet története, a szeretet asztala

Alapige: 1Mózes 2,18–24

A felolvasott bibliai rész Isten legnagyobb ajándékáról beszél, nevezetesen az Ő szeretetéről.

Istennek ez a nagy szeretete, amit nekünk embereknek is ajándékozott, forrása a mi szeretetünknek. Az 1Móz 1 mondja el azt, hogy az ember Isten képére és hasonlatosságára teremtett. Sokat teologizáltak, s még többet fantáziáltak arról, hogy mit is jelent az istenképűség. Ez nem más, mint az, hogy az Isten szeretet, és az embert is arra teremtette, hogy ő is szeressen. Erről van itt szó az 1Móz 2-ben. Ez a szeretet története. Igen, Isten szeretetének története, aki miután hat alkalommal mondta, hogy ez jó, nagyon jó, most egyszerre azt mondja, „nem jó”. És mondá az Úr: „nem jó, hogy az ember egyedül van”.

Maga Isten sem volt egyedül a teremtés munkájának megkezdésekor. Ő, az egyetlen Úr, önmagában szeretet volt, mint Atya, Fiú és Szentlélek. Szentséges, felséges szeretete olyan túlradó volt, hogy szeretetét teremtményeivel akarta megosztani.

Isten ember iránti szeretetéből fakad a te és az én életem. Személyes életünk és társadalmunk élete is. Emberek egymás közti élete. Nemcsak az én életem, hanem minden ember élete, azért, hogy szeressük egymást. Ez a szeretet története. Éppen ezért mondta Isten: „Szerzek neki segítőtársat, hozzá illőt.” Szó szerint nem ez áll: „hozzáillót”. A fordítót az a polgári gondolat ihlette, hogy a férfiaknak olyan asszony kell, aki „hozzájuk illik”.

A Biblia „segítőtárs”-ról beszél. Igazi partnerről, aki melletted áll ingadozásaidban, s aki szembeszáll veled, ha helytelen irányt veszel. Ezzel, hogy Ádám embertársa, Ádám felesége, a legszebb megtisztelő nevet kapja. Isten a mi segítőnk. Nemhiába kezdjük minden istentiszteletünket így: „a mi segedelmünk legyen Isten nevében”. Ilyen segítséget jelent az az ember, akit Isten mellénk teremtett. Aki segítségével Isten képviseli a mi életünkben. Aki Isten szeretetét nyújtja neked. Íme a szeretet története!

Ezek után Isten különféle állatokat teremt, azokat az ember elé viszi, hogy nevet adjon nekik. Ez azt jelenti, hogy az ember felelős az állatokért. Gondoskodnia kell róluk. De – a történet így folytatódik – az ember az állatok között nem talált magához illő segítséget. Az állat nem lehet igazi partnere az embernek. Lehet bizonyos kapcsolat, de az nem egyértelmű viszonyulás. Itt is a szeretet történetéről van szó. De itt nem egyenértékű partnerek és segítőtársak egymás iránti szeretetéről van szó.

„Bocsáta tehát az Isten mély álmat az emberre.” Igen, valóban „az Úr szeretteit alvásra bocsátja”. Isten maga adja nekünk létünk leglényegesebb részét: embertársunkat.

Ezt követi az a történet, hogy Isten milyen hathatós műtétet hajt végre, hogy többé ne legyen egyedül az ember. Ember lett a férfi és asszony a maga különbözőségében és feszültségében. Isten úgyszólván minket el kellett hogy válasszon, hogy egymásnak adhasson minket.

Itt mindig arra a rövid versikére kell hogy gondoljak, amit azt hiszem Gottfried Bomans írt, körülbelül ilyenformán:

ülök az ablaküveg mögött,
és nagyon unatkozom,
szeretném, ha két kis kutya lennék,
így együtt játszhatnánk.

Pontosan azt mondja, amit itt Isten tesz. Áttöri az ember egyedüllétét. Isten ember-társat, felebarátot teremt nekünk. Ez a szeretet története.

„És vivé az emberhez.” Ez nemcsak erre a férfúra és asszonyra vonatkozik, nemcsak a házasságban lévőkre, itt együtt van szó minden emberről.

A Biblia nem azt mondja, hogy minden ember, férfi vagy nő házasesetire van rendeltetve. Pál maga mondja egy adott helyzetben: „házasodni jó, de nem házasodni még jobb”. Senki sem mondhatja, hogy Jézus ember voltában nem érte el rendeltetését, mert nem nősült meg. E nélkül is lehet valaki teljes ember. Sok olyan viszony van, amiben az ember embertársához szeretettel viszonyulhat. Dávid Jonathánnal való barátsága sokkal értékesebb volt, mint sok asszony szeretete. Ez minden viszonyra érvényes. Isten vezeti egyik embert a másik útjába.

A házasságban történik ez a leghatékonyabb formában. Ezért olyan szomorú, ha valaki azt óhajtja, hogy ilyen hatékony kapcsolatot teremtsen, ami végül is nem teljesedik ki, vagy sikertelenné válik. De még szomorúbb az, ha olyan kapcsolatot teremtünk, amiről nem hisszük, hogy Isten vezetett egymáshoz. A szeretetben az a legfontosabb, hogy elismerjük abban Isten szeretetét, és neki megköszönjük. Vagyis azt, hogy egymáshoz vezetett. Ezzel a mi szeretetünk története az Isten szeretetének története.

'Ezért hagyja el a férfiú atyját és anyját' .... Nagyon rég hagyománnyá vált nálunk az, hogy a nő elhagyta atyját és anyját és a férje nevét vette fel. Nem volt ez mindig így. Mózes első könyvében matriarchális együttlétről hallunk, ahol a férfi hagyja el családját és feleségéhez húzódik. Ez az elhagyás nem a hűtlenség jele, hanem a saját rendeltetéshez való jutás, egy újabb hűség megélése – hogy feleségéhez ragaszkodjék. Ez egy másik szeretet története.

'Valának pedig mindketten meztelenek... és nem szégyellették vala'. A teljes érthetőség kedvéért: ez nem a nudizmus melletti kiállítás. Már nem élünk a paradicsomban. A bűneset óta az emberek nincsenek többé biztonságban egymás mellett, hanem meztelen csupaszságban, szégyenteljes cselekedeteik terhét hordozva élnek. Csak a szeretetben érzi magát az ember biztonságban, amiben egymást nem bolondítja, s mint régi szennyet nem dob félre.

Mi köze van ennek a szeretetnek ahhoz, amit mi ma délelőtt ünneplünk? Minden, hiszen az úrvacsora tulajdonképpen a szeretet vacsorája.

A mi félelmetes egyedüllétünk és bűnös voltunk e helyzetében Jézus elhagyta Atyját, mint ahogy a férfiú elhagyja atyját és anyját. Ő, Isten Fia húsunkból való hús és csontunkból való csonttá lett. Akkor jött közénk, amikor mi a bűn halálos kábultságában aludtunk. Oda jött, ahol mi, emberek egymást belerántottuk a vétekbe. Ő, Isten küldötte segítség számunkra. Isten hozzánk küldte Őt, hogy minket mindezekből kiragadjon. Bűnön és halálon át. Ez a szeretet vacsorája, Isten irántunk való szeretete. Azért, hogy minket menyasszonyul vegyen magának, lejött a mennyből. Isten népének Vőlegényeként ajándékozza nekünk az Úr szent vacsorájában értünk megfeszített és feltámadott testét. Jézus arra hív, hogy menyasszonyi gyülekezete legyünk s lakodalmi ruhát öltünk magunkra, az üdvösség ruháját. Kiengesztelődéssel és megújulással, a Lélek ajándékaival. Mégis, legnagyobb a szeretet!

Fáradtan, szegényen, meztelenül jövünk Hozzá, de nem kell magunkat előtte szégyellnünk. Szeretetben, biztonságban vagyunk. Ez a szeretet asztala.

Ma délelőtt újra ajándékba kapjuk a szeretet vacsoráját. A szeretet vacsorájában Jézus újra önmagát ajándékozza. Hiszen nem áll meg, hanem továbbmegy, s mindannyiunk számára beteljesedik Isten szeretetének története a mi Urunkban, Jézus Krisztusban. Ámen.

Isten szeretetének megcsúfolása

Alapige: 1Mózes 3,1-7

Még ebben a szekularizált világunkban is mindenütt ismerik Ádám és Éva paradicsombeli esetét, bűnbeesésük történetét. Sokat ugyan nem értenek belőle. Legtöbbször csak annyit tudnak, hogy Ádám és Éva almát evett, s mi azóta annak következményeit nyögjük.

Nyugodtan ehetünk almát, amire a reklám akar rávenni: 'egyél okosan, egyél almát' szavakkal, mert a Bibliában nincs szó almaevésről, amint azt gyakran idézik. Gondoljuk meg, hogy ez az itt említett történet egészen mást jelent.

Mit akar hát Isten nekünk mondani az 1Mózes 3-mal?

A múlt alkalommal hallottuk, hogy miképpen teremtette Isten az embert, férfiúi és asszonyi mivoltában. Ezt a történetet a 'szeretet történeteként' határoztuk meg. Ez elsősorban Isten szeretete. Ez a szeretet olyan túlradó, hogy az ember is ebben a szeretetben és erre a szeretetre teremtett.

Kedves gyülekezet, minden élet eredete, így a mi társas életünk eredete is nem titok, nincs felhőkbe burkolva, hanem csodálatos és melengető fényben mutatkozik itt. Isten szeretetének fényében. Isten szeretetben gondolt el és szeretetben teremtett minket. Ez a szeretet története. Ebből ered a mi életünk.

Igen...de...hogyan cseng ez egybe életünk valóságával?

Íme erről van szó az 1Mózes 3. fejezetében. Az a fájdalmas kérdés vetődik itt fel, amit minden idők emberei félelmetesen kínlódtak végig: „Honnan az, hogy ez a világ olyan amilyen? Ilyen kificamodott, ilyen beteg, ilyen kegyetlen, ennyire szétszaggatott? Olyan gonddal telt, annyi könnyel és szomorúsággal... annyi aggodalommal, fájdalommal és szenvedéssel? Honnan van az, hogy én olyan vagyok, amilyen vagyok? Azok után, hogy Isten oly sokszor mondta, hogy 'jó', TOB, miért nem vagyok én épp olyan sokszor TOB, 'jó'?”

Hogyan hangozhat ez egybe életünk nagyszerű származásával? Hogyan rimelhet ez a szeretet történetével?

Minden időben az emberiség kereste erre a választ, a gonosz eredete kérdésének a választ. Figyelemre méltó az, ahogy az emberiség beleképzelte magát egy istennel tele világba, vagy pedig éppen egy Isten nélküli világba. Az adott válasz mindig azonos tartalmú. Nevezetesen az, hogy az ember szerencsétlen! Beteges istenek hóbotjainak és hangulatainak áldozata, vagy pedig a sors és természeti katasztrófák áldozata... Szerencsétlen, nyomorult ember!

Ezzel szemben Isten az 1Mózes 3. fejezetében egészen más felelettel közeledik hozzánk. Ma délelőtt éppen ez kerül elénk: Isten igéje a gonosz vonatkozásában.

Isten igéjében nincs minden titok felfedve. Bizonyos dolgokban marad valamelyes titok. Viszont fényt, teljes fényt nyerünk a bűn eredetének vonatkozásában. A lét e félelmetes valóságában betöltött szerepünket illetően. Mit válaszol Isten e félelmetes kérdésre?

'A kígyó pedig ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Úr Isten teremtett vala.' Legalábbis így áll ez a holland fordításban. Ez a fordítás újabb rejtélyt jelent. Ahá, nyilvánvalóan Isten áll a gonosz eredeténél! Nyilvánvalóan Ő teremtett titokban minden

ravaszágot és gonoszágot az állatokba, melyek között a kígyó a leginkább megbélyegzett. 'A kígyó pedig ravaszabb vala az Isten által teremtett állatoknál'.

Csakhoggy ... ez nem így van. Ezt lefordítani nehezebb, mint ahogy azt a Biblia fordítói gyakran vélték. Ebben a régi holland hivatalos fordításban valóban így áll „a kígyó pedig ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Úr Isten teremtett vala”. Ezzel egy újabb nehézségbe ütközünk, mert e fordítás szerint úgy tűnik, mintha a kígyó nem lenne egyidejű az Isten által teremtett állatokkal.

Úgy gondolom, hogy így valóban egészen közel kerülünk a bibliaíró valódi gondolatához. Az ősidő embere előtt a kígyó nem egy akármilyen állat, hanem félelemkeltő titkokkal körülvett lény. Az a tény, hogy évente vedlik, arra utal, mintha itt egy álruhába öltözött lény jelentkeznék, egy félelemkeltő hatalom maskarájában. Tehát egy istenellenes és emberellenes hatalom ez.

Honnan jön ez a hatalom? Isten erre nem ad végleges feleletet. Valami ijesztő titok marad a gonosz eredete körül.

Igen, az 1Móz 3. fejezete kizár néhány visszásan hibás, már elhangzott feleletet. Például azt, hogy kezdettől fogva két egymással halálosan konkuráló és egymásra nézve veszélyes isten létezett volna: egy jó isten és egy ördögi erővel rendelkező isten. Vagy pedig azt, hogy a gonosz eredetét teljesen az ember rovására kellene írni, mintha az ember megtestesült ördög lenne.

Ezt nem mondja a Biblia. Itt egy kígyóról, egy rejtett ravaszággal bíró lényről van szó. Jób könyvében az ördög az angyalok között, Isten fiai között jelenik meg, mint próbára tevő, és mint vádló. Az Újszövetségben Júdás levele ebben az összefüggésben mond valamit azon angyalokról, akik hűtlenné váltak eredeti származásukhoz. Ennyi az egész, a továbbiakban erről hallgat a Biblia.

Nyilvánvaló a kérdés, hogy vajon a gonosz eredetét felfedő kijelentés tényleg jó-e nekünk? Vagy pedig ezáltal mindnyájan rosszabbak lennénk? Illetőleg ezáltal nem kerülne-e olyan hatás alá, vagy nem kerülne-e olyan szorult helyzetbe, ahol Isten minket feleslegesnek tart? Vagyis nem annyira a gonosz eredetéről, hanem a bűn eredetéről lenne szó.

A bűn eredete... erre ugyanis az 1Móz 3-ban hangzik Isten válasza. Ez az, amiben a Biblia homlokegyenest szemben áll a világ és az ember ijesztő állapotára kiagyalt elméletekkel. Isten itt nem vádol, mint nyomorult állapotban levő embereket. Isten nem ment fel azért, mert a teremtésnél kihagyott volna néhány részletet.

Tehát nem egy kiszámíthatatlan gonosz Isten, nem a szeszélyes sors, nem a természet katasztrófális szerencsétlensége a vétek, hanem ... én, te, Ádám, az ember. Mi vagyunk felelősek. Mi választunk és választottunk, mi döntünk és döntöttünk ott, ahol Isten szeretetében teret biztosított arra, hogy saját szabad akaratból szeressük Őt, szeretetteljes Teremtőnket. Mi másképpen döntöttünk és másképp döntünk. Én, ugyanúgy mint Ádám, Isten szeretetét megvaláztam. És ez a bűn.

Mi tettük a gonoszt azzá, amilyen az ebben a világban. Mi ültettük itt trónra a gonoszt. Azzal, hogy nem engedtünk teret Isten szeretetének, s nem biztosítottuk annak megmaradását. A megcsúfolt szeretet, az Isten szeretete iránti hűtlenség tette tönkre ezt a világot, s ezért megy a világ és a mi életünk továbbra is tönkre. És ez a bűn.

A Bibliában több bűneset-történet található. Egyik embernek a másik elleni lázadásának bűne, a testvérgyilkosság bűne. A közömbösség és élvezetek bűne, és a többi, a mi gondunk. De itt az 1Móz 3-ban Isten igéje leleplez minket és a bűn ősfarmáját: Isten iránti hűtlenségünket és Isten elleni lázadásunkat.

Istenellenes hűtlenség és lázadás. Hát mi ez? Hogy néz ki? Hol kezdődik ez?

Olyasvalami ez, hogy nem akarunk tudni Istenről? Hogy kivetjük, számúzzuk életünkéből?

Nem, bizonyosan nem! A kígyó nem azt mondja Évának: ah, vesd ki Istent szívedből! Légy ateista! Nem... A hűtlenség, az Isten elleni lázadás így kezdődik: Hé, Éva, gyere beszéljünk. Beszéljünk Istenről és az ő hozzád való viszonyáról. És megszületik a bűn. Nem valami Isten és ember közötti hangos veszekedéssel, hanem azzal, hogy az ember engedte magát megkísérteni egy Istenről szóló vitával, egy Istenről szóló beszélgetéssel, ahelyett, hogy vele beszélgetett volna. Mihelyt a gonosz ily nyilvánossá lett, gonoszága tetőfokra jutott. A gonosz ravaszsága éppen abban van, hogy nagyon ártatlanul kezd. Egy ártatlan bombácskát dob Istenre.

Csókos szeretettel, de rendkívül kifinomultan érdeklődik a ravasz kígyó: Mondd, Éva, valóban nem ehetsz a kert egyetlen fájáról sem? S erre Éva bekapcsolódik az Istenről szóló beszélgetésbe. Nem utasítja el a Sátánt azzal, hogy ő nem akar Istenről, hanem csak Istennel beszélgetni. De e szavakra elkezdődik a csevegés.

Kezdetben ezzel a tettel még semmi szemny nem mutatkozik. Isten hatalmas jóságának és szeretetének dicsőekével kezd: „oh nem, semmiképpen sem” – mondja –, „mi mindenből ehetünk, Isten oly jó, hogy mindent nekünk adott”. Csak ezt az egyet nem.

S itt kapcsolódik be újra a kígyó. Éppen ez az, ez az egy... igenis érthető. Éppen ez a bökkenő, Isten titka. Látod, nem olyan jó Ő, ahogy előadtad és ahogy látod. Azért nem ehetsz erről az egyről, hogy méltóságod alatti szinten tartson.

Éva pedig figyel. Éva enged, s belebonyolódik az Istenről szóló beszélgetésbe.

A Biblia szerint a bűn eredete a bűn maga. Nem egy fa gyümölcsének megevésével kezdődik, hanem ezzel a beszélgetéssel, e gondolatalakítással, melyet Istenre vonatkozóan kezd el az ember.

Ezzel engedi az ember magát félrevezettetni és ezzel szakad el Isten közvetlen szeretet kapcsolatától.

Amikor egy ifjú és egy leány, egy férfi és egy asszony szeretik egymást, nem tárgyálnak egymásról másokkal. Még akkor sem, ha az a másik nagyon jónak és kedvesnek mutatkozik is. Nem, hanem egymással beszélgetnek.

Így az ember sem arra teremtett, hogy bizonyos távban Istenről beszéljessen. Arra teremtett, hogy szétválaszthatatlanul Istenével éljen, s napról napra vele beszéljessen. Mihelyt az ember a teremtménynek a Teremtővel való szétválaszthatatlanságán kívül helyezi magát, ugyanaz megy végbe, mint amikor egy embriót idő előtt távolítanak el. Az embrió vége ez, mert anya nélkül nem élhet.

Isten ma délelőtt az 1Móz 3-ban azt kérdezi tőlünk: Ádám, ember, beismered-e azt, hogy engem, Istent, életedből egy beszélgetés távolába helyeztél? Beismered-e, hogy ezzel az én jószágom, az én parancsolataim, az én ígéreteim és az én szeretetem iránti kétséget vitted be életedbe?

Elismered-e, hogy megpróbáltál több lenni, mint Isten szeretetének szolgája, magad ura akartál lenni, saját életedben és ezen a földön? Elismered-e Ádám, ember, hogy ezzel a gonoszt ültetted a trónra ebben a világban? Elismered-e, hogy másokat is ebbe a téves választásba sodortál? Elismered-e, hogy ez köztetek, emberek közti „Ádám és Éva”-vototokban is megtámadott? Megismertétek a kölcsönös szégyent, fügefaleveleket kellett készíttetek, mert nem tudtatok többé egyenesen egymás szemébe nézni, s egymással nem éreztétek magatokat biztonságban? Elismered-e, hogy Isten szeretete iránti bizalmatlanságból a ti szeretetetekben is bizalmatlanság jött létre.

Isten nemcsak felismerést kér tőlünk, hanem beismerést is. E felismerés nélkül sohasem jutunk el annak beismeréséig, hogy a kérdőjelet máshová kell helyezzük. Nem oda: hogyan csenghet össze ez a szörnyű világ Isten szeretetével, hanem oda: hogyan is ál-

lunk? Ádám, aki én is vagyok, romhalmazzá tettem Ádámot, önmagamat. Isten elibém adta az életet és a halált. A jót és a rosszat. És én választottam. Ilyen gyorsan Isten szeretete ellen döntöttem. Ennek a döntésnek következményei vannak környezetemre és utódaimra nézve.

Nem az a kérdés, hogy létezett-e valaha is Ádám. Természetesen létezett. Sohasem volt úgy, hogy ne létezett volna. Az én nevem Ádám. Isten szeretetének embere, aki megcsúfoltam Isten szeretetét. Nem az a kérdés, amit a gereformeerd egyházban 1926-ban tárgyaltak (ami aztán egyházszakadáshoz vezetett), hogy vajon a kígyó beszélt-e valaha?

A kígyó még most is beszél. A kígyó mondja, hogy a mi életünk csakúgy élet, ha Isten beszédére nem sokat adunk, hanem saját utunkat járjuk. Hát azt járjuk, s ezért néz ki a világ úgy, ahogy kinéz. A mi személyes világunk is.

Mihelyt emberlétünk múltját és jelenét felismerjük, s beismerjük, utunk megnyílik a jövő felé. Eljutunk oda, hogy felfedezzük az új Ádámot, akiben Isten újra megmutatta hallatlan szeretetét. Ezzel megnyílik az út egy új választás irányába. Jézus Krisztushoz kerülünk, mégpedig a kígyóval átellenbe, ha az Isten iránti bizalmat és a Jézus Krisztusba vetett hitet választjuk! Ha Őt választjuk, aki a kereszten az ördögöt a kígyóval együtt átdöfte! akinek hatalmas bocsánatával többé nem Istenről, hanem naponként Istennel beszélhetünk és járhatunk.

Csakis általa nem vesztünk még el. Ámen.

Isten szeretete megmarad

Alapige: 1Mózes 3,8–24

Az ember mindegyre becsapódik. Lehet erre azzal reagálni: Hej, tiszteletes úr, nem kell ilyen nyersnek lenni. Igaz, hiszen a becsapás goromba szó. De én most nem gorombán gondoltam ezt, hanem pusztán betű szerint. Mi mindegyre becsapjuk magunkat, hogy úgy mondjam ördögivé válunk. Mindegyre engedjük, hogy a kígyó, az ördög rászedjen minket. Fülünkkel ravaszságain csüngünk.

Az ember evett a jó és rossz tudásának fájáról. Mindent tudnod kell és mindent meg kell tudnod, hogy beleszólhass minden kérdésbe. Az ember választotta és választja azt, hogy mindent tudjon, mindent kipróbáljon: a politikában, a gazdasági életben, orvosi téren, erkölcsi téren, kegyetlenségben, hatalomban és a nyereség hajszolásában. Mindegyre azzá akar lenni, ami nem lehet.

Látott-e valaha bárki is ugató növényeket, repülő virágokat, vagy virágzó állatokat? Növények, virágok, állatok egyszerűen csak azok, amik lehetnek. Egyik sem teszi azt, ami nem lényege. Az ember azonban más akar lenni, mint ami. Megpróbál Istentől fellépni. Ennek pedig az a tragikus következménye, hogy elveszti igazi ember voltát.

Allandóan azt csinálja, amire nem képes. Szemünk előtt megy ez végbe ma délelőtt. Ádám és Éva elrejtőznek Isten elől. Hát lehet ez? Elrejtőzhetnek Isten elől, aki mindent tud? Egykor Jónás próféta kísérelte meg, hogy egészen más irányba induljon mint ahova Isten küldte őt. Isten azonban megtalálta ott, a tengeren is. Balga Jónás, azzal a hittel élt, hogy elfuthat Isten elől! A zsoltáríró a 139. zsoltárban énekl: 'Hová menjek a Te lelked elől...' Nem! Isten elől nem lehet elmenekülni. Balgaság ennek megkísérlése. Olyan ostoba lett az ember amióta elszakadt Istentől, magában akar élni, saját kezdeményezése alapján. Arra törekszik, amire nem képes. Ádám és Éva elrejtőznek Isten elől. S azóta az ember mindegyre megkísérelte és megkísérli az Isten előli elrejtőzést. Tegyük a kedvünkre valót. Isten úgy sem látja. Még mindig rejtőznek az emberek, olykor egy életen

át rejtőznek Isten elől s nem akarnak semmit tudni Róla, nem is akarnak rá gondolni. Nem értik meg, hogy Isten úgy is látja őket hamis igyekezetükben.

Vajon miért? Miért kísérel meg az ember az Isten előli rejtőzést? Tudjuk-e? Talán a föld alá süllyedne, mert valami félelmetes ostobaságot és visszásságot követett el? Hát igen. Ádám és Éva előtt mindenre nyitva az út. Egy valamit tartott fenn Isten magának. Mégpedig a mindennek tudását, a mindennek ismeretét, a minden cselekvésére való képességet. Ezt az egyet tartotta Isten tőlük vissza. Ezeken kívül Isten szeretetében mindenre nyitva állt előttük az út. Csak ez az egy dolog, ami tőlük vissza volt tartva. S éppen ezt az egyet akarták mindenképpen tenni. Isten ellen, aki pedig oly szeretetteljesen teremté őket. S most, hogy erre rádöbbsz, szeretnének a föld alá süllyedni. A föld azonban nem nyílik meg előttük. Ezért rejtőznek el, néhány ág mögé rejtőznek Isten elől.

Mi ösztönözte őket erre a tetre? Talán a szégyen, az a fölötti mély szégyen, hogy ily bizalmatlanok voltak Isten szeretete iránt, s ezzel megsértették Őt? A félelem is indíthatja erre őket. Isten előre felhívta a figyelmüket, hogy milyen következménye lehet annak, ha az ember több akar lenni önmagánál. S imé azt, aki teljes hévvel istenné akar válni, egyszerre félelem lepi meg. A szent Istentől való félelem. Hiszen Ádám és Éva ismerték Isten szentségét... Vajon ismerjük-e még ezt? Vagy sejtjük-e a szavára előállott egész teremtés művének láttán... hogy milyen hatalmas és felséges lehet maga Isten?

Erre jön Isten... Szóltja Ádámot, az embert, és kérdezi: hol vagy? Mi ez? Nemde idegenül hangzik? Talán Isten olykor eltéveszti az utat?! Olykor vakká válik?

Nem... szó sincs arról, hogy Isten az ágak mögött ne látná az embert. Sőt, szólítja az embert. Elsősorban számadásra szólítja. Ti, mit ültök a cserjék között? Hiszen orcám előtt élhetnétek. Ember, mit cselekedtél? Isten számonkérő szava hangzik ebben. Ember, hát ide jutottál?!

Ember, hol vagy? Nemde ebből a megszólításból valami szomorút, félelmetesen szomorút hallunk ki? Ember, mivel foglalkozol most? Elfordultál tőlem? Ott vagy a saját magad választotta úton? Mit keresel ott?

Ember, hol vagy? Nemde, ebből a megszólításból Isten szünet nélküli, állandó szeretetéből kicsendül valami? Isten mégis megkeresi a tőle elszökött embert. Itt halljuk először a jó Pásztor hangját, amint elveszett juhait keresi. Ember, hol vagy?

Mondhatnók: Ó, igen?! Hát ez a jó Pásztor hangja, a szigorú felelősségre vonás hangja? Olyan hang, ami tudunkra adja az általunk választott út félelmetes következményeit? Igen, ez valóban a jó Pásztor hangja. Az, mert a szeretet, az igazi szeretet hangja sohasem lesz mássá. Örvendez az igazságnak.

A jó Pásztor, aki jóságosan gondoskodik, aki valóban szeret, ezeket nem az igazság megmásításával, hízélgéssel, szirupossággal, mindenkinek igazat adással teszi. Az igazság őszinte kimondása, még ha az nem is olyan kellemes, az igazságnak azzal a céllal való kimondása, hogy ezzel bárkit kisegítsünk, ez a pásztorság igazi értelme, ez az igazi szeretet.

Mi emberek nem mindenkor kapjuk ezt a szeretetet, mi nem örvendünk mindenkor az igazságnak. Hamar teszünk ilyen kijelentést: ah, mi is az igazság?

Ádámok és Évák, a mi igazságunk Istennel szemben az kellene legyen, hogy beismerjük bűneinket, sőt mi több az, hogy egymás bűneit magunkra vállaljuk. Azzal, hogy az ember saját útját választotta, többé már nem az igazság embere.

Korábban Ádám meghatottan kiáltott fel Éva láttán: ez valóban az én embertársam, az én feleségem, most pedig így szól Istenhez: „nem én, hanem az asszony, akit mellém adtál” ... Akárcsak az olyan apa és anya, akik mindenkor a mi gyermekünkről beszélnek, viszont ha megmérgeződnek, egyszeriben így szólnak: ez a te gyereked! Az asszony!

Ezzel a kijelentéssel Ádám ráhárítja a vétket, Éva pedig tovább hárítja. Egymásnak adogatják a vétket. Alapjában véve lehet, hogy semmi rosszat nem látnak cselekedetükben, ebben a szeretetnélküliségbe jutásban. Anélkül cselekednek, hogy tudatára ébrednének egykori mellékútra térésüknek.

Ezáltal szembesülnek a saját maguk választotta útjuk következményeivel. Csak azt kapják, amit kértek. Sem többet, sem kevesebbet. Aki Isten szeretetétől eltávolodik, annak élete nagyon nehéz lesz. Jön a létért való görnyedezés, az élelemszerzés, a gyermekszülés gondja. Nem átkozza meg Isten az embert, többé azonban már nem magától értődő az élet áldása. Nem mintha Isten akarta volna ezt így, hanem mi akartuk ezt így, és mi döntöttünk így. Ez a mi tettünk következménye ebben a világban. Sem többet, sem kevesebbet nem kaptunk, mint amit óhajtottunk.

De nem egészen! Egy valamire nem vágytunk és mégis megkaptuk. Isten Ádámnak és Évának ígéretet tesz. Majd születni fog valaki, aki a kígyót legyőzi. Éppen itt, a bűnbeesés alkalmával adja Isten a Messiás ígéretét. Ígéri azt az egyet, aki a kígyó fejét megtapossa. Tehát nem az ember, hanem a kígyó kerül átok alá. Az eljövendő megtaposás jelétül a kígyó élethosszig a port eszi.

Isten elűzi az embert az élet fájától. Ezáltal is Isten a jó Pásztor. Az egész teremtett világ, minden ember jó Pásztora. Nem akarja, hogy a gonosz és a bűn örökre megmaradjon. Ez az elhajlás, ez a szeretetlenség nem tarthat örökké.

'Ember, hol vagy?' Igen, ide kerültünk, a paradicsomon kívülre. Porlétünkkel és haldandó voltunkkal. Itt vagyunk: az élet fájától eltávolítva. Folytonos küzdelemben, összetört teremtéségekben, mert Isten szeretetét kicsúfoltuk és kicsúfoljuk. Rettenetes egy állapot.

Azonban ez még nem az egyedüli. Még van valami: Isten szeretete megmarad. Ott, ahová Isten egykor az élet fájához vezető út elzárására villogó pallas lángjával angyalt állított az örök szeretetben maradásunk megakadályozására, most egyszerre oda küldte a Lélek lángjait, Jézus Krisztus Lelkét, hogy ezzel új utat mutasson nekünk.

Új lehetőséget adott Isten. Újra választhatunk. Az általunk választott Istentől való eltávolodásból megtérés lehetőségét s végül is Isten melletti döntésünk lehetőségét. Isten melletti döntést, aki Jézus Krisztusban jó Pásztorként jött közénk. Ott keres meg, ahol éppen vagyunk, egy szörnyű világtörténelem ágai közé rejtőzve, s abba belegabalyodva. Isten pedig szólít minket: „ember, hol vagy? Jöjj elő. Az új élet fáját elültettem. A keresztfát! A megbocsátás, a kiengesztelődés és a megújulás életfáját. Jézus Krisztusnak, Fiamnak keresztfát, aki életét adta érettetek.” Erre újra megnyílik a szép paradicsom kapuja. A kerub többé már nem áll előtte. Legyen ezért Istennek dicsőség, tisztesség és hálaadás.

A jó Pásztor által lehetünk újra Isten tulajdon gyermekei. A jó Pásztor gyermekei. Így magunk is pásztorok lehetünk. Olyanok, akik tudunk megbocsátani, kiengesztelődni és szeretni. Ember, ide tartozol! Újra itt lehetsz!

Halld hát meg Isten hívását: 'Ember, hol vagy?' Jöjj elő! Ne csaljon meg többé a kígyó, aki azt mondja, hogy akkor van a legjobb dolgod, ha saját kezvedbe veszed életed irányítását. Ennél sokkal inkább dicsőítsen meg téged az Úr Jézus. Add magadat át ennek az Úrnak, ennek a jó Pásztornak, s állítsd életedet az Ő szolgálatába. Ámen.

Az áldozat

Alapige: 1Mózes 4,1-8

Mutattál-e be valaha áldozatot? S milyen áldozat volt az? Ma délelőtt erről beszélünk. Az áldozatról.

Két testvér vitt áldozatot. Ádám és Éva, az ember Istennel való viszonyának története után az embernek embertársával, felebarátjával, testvérevel való viszonya kerül sorra.

Káin és Ábel testvérek. Senkivel sem lehet az ember közelebbi rokonságban. Két testvér, ugyanazon apának és anyának nagy reményekkel táplált két fia. Mindenesetre Káin az idősebb. Káin születésekor így kiált fel Éva: 'Kánithi is eth Adonaj'. Az egyik bibliafordítás szerint ez azt jelenti: „Nyertem férfiat az Úr segítségével.” Ez azonban téves fordítás. Más fordítás szerint Éva csak ennyit mond: nyertem férfiút az Úrtól. A régebbi és mai fordítók természetesen úgy vélték: ez nem lehet, ez hibás kell legyen. De miért lenne ez hiba? Éva határozottan így kiált: „Nyertem férfiút az Úrtól.” Ó természetesen az Isten által ígért magra gondolt, aki a kígyó fejét megtapossa. A világra hozott első gyermeke felől arra gondolt: ez az. Ez az Isten által ígért Messiás, aki megment minket, s mindent újra helyreállít. „Kánithi!” Káin!

Éva igen nagy reményeket fűzött fiaihoz. Mint általában az anyák és apák gyakorta nagy reményeket fűznek gyermekeikhez. Nem annyira nagyot, mint Éva, de mégis...

Két testvér... Lehet-e ennél szorosabb rokonság? Mégis nagy különbség volt köztük, hiszen minden ember egyedi. Mindenkinek megvan a saját talentuma. Így ezeknek is. Káin földművelő lesz, testvére, Ábel pásztor. De ebben a különbözőségükben is sokkal mélyebb és erősebb kapcsolatuk volt: ugyanis egyek a hitben és Isten imádatában. Lásd ahogy ott állanak: áldoznak, áldozzák kezük munkájának termését. Mindkét testvér áldozatot mutat be.

Erre valami ijesztő történik. Mi is ez valójában. És miért? Ezt először nem tudjuk meg pontosan. Ezt olvassuk: „és tekintte az Úr Ábelre és az ő áldozatára”. Nem tudjuk, hogy ez pontosan mit jelent. Lehet, hogy Ábel igazi istentapasztalattal rendelkezett, Káin meg nem. Akárhogy is lehetett, ennek következtében Káin nagyon felháborodott és arca elborult. Szó szerint az áll itt, hogy Káin lecsüggeszté fejét. Nem néz fel többé Istenre, hanem lefelé néz. Vakon tekint Ábelre, a féltékenység viharfelhőként lepi el arcát. Az emberek közti féltékenység öl, és a népek közti féltékenység is öl. Megtanulhattuk ezt a szerencsétlen 20. században.

Két testvér visz áldozatot. Erre Káin az oltár mellől halált kiált testvéreire. Amit tenni akar, az nem történhet meg az egyházban. Káin a mezőre hívja Ábelt és ott megöli testvérét.

Nem gondoljátok, hogy e két testvér története egy homályos múlt eseménye?! Két testvér... s nem tudni pontosan, hogy miért, de egyiknek elborul az arca, s megöli a másikat. Régebben a filiszteusok és a zsidók, most a palesztinok és izraeliek. Két testvér! Északír protestánsok és római katolikusok, szerbek és bosnyákok, magyarok és románok, azonos keresztyén hitben élő népek, s mindketten szinte egymás életére törnek. Két testvér és mégis ott van az irigység és vad gyűlölet. Az eredmény pedig a testvérgyilkosság.

Káinnal, a testvérgyilkossal most nem foglalkozunk. Most Ábelre figyeljünk.

Ábelre? Mondhatunk-e valamit Ábelről? Ő egyenesen az Ábel nevet kapta. Jelentése: füst, semmiség, hiábavalóság, pára. Ikertestvére Káinnak! Éva őt 'Kánithi' után valamelyes utószülöttnek tekinthette. Kisbabaként nagyon gyengécske lehetett Ábel. Lehet-e

valamit mondani erről az emberről? Nemde folyton 'Ábel' maradt, az a tragikus sorsú, aki testvére áldozatául esett és a semmire élt.

Vajon tényleg nem sokat mondhatunk róla? Így ennek nincs jelentősége, mert a Biblia szerint saját maga mond sokat magáról. Ma délelőtt Isten igéje azt mondja nekünk, hogy Ábel önmagáért beszél.

Beszél, méghozzá halála után is! Áldozata, vére beszél és beszélni fog!

Ha valamit meg akarunk érteni ebből, úgy ma délelőtt teljesen a tanításra kell figyel-nünk, s meg kell tanulnunk sok mindent másként értékelni. Kik játsszák ma a főszerepet? Nemde a nagy szájuak, az arcátlanok, a machok, a playboyok, a girlök, azok, akik egymást óriási népszerűséggel elnyomják, vagy meg is ölik. Hát nem azok játsszák a főszerepet e világon, akik a politikában és az üzleti életben szükség esetén hullákon taposnak végig? Igen, a Káinok, akik sokszor előveszik a történelemkönyveket és játsszák szerepüket. Mihelyt megtették, ezzel vége. Valóban vége. Mi sokszor csukott szemmel nézünk rájuk és azt gondoljuk, hogy az ilyen személyek sokkal többre vitték, mint ennek a történetnek az Ábelje. Úgy gondoljuk, hogy a hatalmas Heródes mégiscsak többre vitte, mint az általa megöletett betlehemi gyermekek. Így gondolod-e valóban? Gondolod, hogy Hitler valóban többre vitte, mint az általa megöletett zsidók milliói? Valóban úgy gondolod, hogy a hit vértanúi, az apostolok, Krisztus biznyságtevői, s minden más egyszerű szolgálattevő, aki életét egyszerű szolgálatban áldozta fel, Isten előtt nem voltak olyan jelentősek, mint az úgynevezett szupersztárok? Ellenkezőleg, Néro és birodalma már rég por és hamu volt, amikor a vértanúk vére az egyház magvává vált. S még mi mindent lehet arról mondani, amit Isten az övéinek a halálon át tett!

Ábel vére a földről Istenhez kiáltott és Isten hallotta, meghallotta. Így Ábel az első hitvalló. Hitvallása halála után is beszél. *Halála után is beszél...*, így hangzik egy kis könyvecske címe. Beerniks lelkésztől szól a könyv, aki 1920–1926 között Charloisban volt prédikátor. Rövid ideig volt itt, s még most is hálásan beszélnek róla az emberek. Igen, mert valami olyant nyújtott nekik, amivel élethosszig boldogultak, s amit aztán a következő nemzedéknek is továbbadhattak jóval halála után. „Halála után is beszél...”

Istent imádni, Istent szolgálni, hitvalló tagnak lenni, nagyon szerény foglalatosság. Társadalmilag nem sokat jelent. Az Úr házában énekelni, imádkozni, igéjét szolgálni, akarata szerint élni, Őt és a felebarátot szeretni, Őt szolgálva élni a világban, ezek a legkevesebbre értékelt dolgok. Ezekkel a világ látványosságához semmivel sem járunk hozzá, ezzel azonban nem leszünk kisebbek. Isten az ilyen életeteket beszélő életékké teszi. Isten maga teszi ezt, igenis halálukban és halálukon át Isten hatalmának tanúságtétele és kegyelme valósul meg és győzedelmeskedik. Az a valami, ami által az antik világ Jézus Krisztusba vetett hitre jutott, éppen a sok keresztyén halála volt. Mert ezek annyira megvigasztaltak, bátrak és reménységgel teltek voltak, hogy megadták Istennek a tiszteletet életükben és halálukban egyaránt. Ezt az áldozatot mutatta be Ábel. Saját életét áldozta fel. Istennek áldozta azt. Isten elgondolása szerint áldozott.

Az egyház hitvalló tagja Jézus igéje szerint szenvedő tagja az emberi közösségnek. Kívül és belül szenved a káini hatalmak elleni harcot. Viszont aki Isten számítása szerint él és hal, számítása minden sikertelensége dacára tökéletes. Az ilyen élet a legnagyobb jelentőségű, még a halál után is. Ez azért van így, mert valamikor Istentől jött valaki és testvértünké lett. Erre újra csak két testvér jelentkezik, az ó Ádám és az új Ádám.

Az ó Ádám áldozott és elvette, elveszi a másik életét, az új Ádám saját életét áldozza fel, odaadja életét más helyett. Az egyik, az ó Ádám megölte és megöli az életet, a másikat, az új Ádámot megölik... de vére bocsánatról és kiengesztelődésről, halálon át vezet új életről beszél. Íme, Ő él!

Mutattál-e, mutattatok-e be valaha áldozatot? S ha igen, úgy milyen áldozatot? Feláldoztál más magad helyett, vagy pedig magadat áldoztad fel másért? Lehet választani abban, hogy kinek akarunk szolgálni. Az ó Ádámnak, vagy pedig az új Ádámnak? Ebben nincs feláldozás, önfeláldozás. Soha sem volt ebben, valósággal visszataszítónak tűnik ez a szó. Azonban mi ma testvérünknek, Jézusnak áldozatából élünk... ha nem a semmire élünk. Ha pedig abból élünk, hadd éljünk is annak. Egész életünket adjuk Neki áldozatul, mint nagy testvérünknek, Jézus Krisztusnak jó tanúságtevői. Ámen.

Az orrod

Mennyi illat száll orrodon át beléd? Megérint és eggyé válik veled.

Rózsa, orgona, gyöngyvirág. Frissen kaszált rét. Akácok virágzása. Illatozón. Ezernyi öröm!

Aztán a szagok sokasága. Hírt adnak a készülő ételről. Sütek, peccsenyék, ízes levelek, sütemények. Vonzanak. – Persze van szag, mely riaszt. Jelez. Kerüld ezt, kerüld azt! Vigyázz: gáz! És mindez az orrodon át.

Orroddal kacérkodik minden illat. Orrod érti a szagok beszédét.

A babák bőrének tejjlata van. Kedvesedről parfümjé mesél, hírt ad róla, emlékeztet rá s karjaiba hív.

Orrod. Jellemzi arcod. Kiemelkedik.

Orr. Két kicsi lyuk. A mindenség titkait képes szimatolni.

Az orrod kicsi vagy nagy? Mindegy. Érezze sajátos módján a világot, mely kész arra, hogy illatkönnyű örömeivel naponta megajándékozzon.

A kezed

A kéz alkot. A kéz dolgozik. A kéz teremt. Világot formál. Erejében fogja az anyagot. A világ megváltoztatásában az értelem munkatársa.

A kéz érint. Tapintással „lát”, „észlel”. A kéz érzi a másik melegét. A szívdobogást ő tapintja ki. Kéz szorít kezet. A másik embert a kéz engedi el. A kéz integet, hív, küld vagy taszít.

A kezekben magad mozdulsz meg. A kezéd mozdulatával beszélsz, suttoatsz, szónoatsz. Ha nincs szavad, kezéd sem mozdul meg.

Vak szemek ujjaid hegyei, mégis látsz velük és a világból olyat ismersz meg, melyet csak ő tapinthat ki. Más érzékszerved arról semmit sem tud mondani.

A kezéd. Érint és taszít. Üt és simogat. A kezéd nyúl ételért, a kezéd itat meg. Szerelmes tested a kezéd fedezi fel. A kéz ringat. A kéz csukja le a halott szemét.

A kezéd. Szeresd. Örülj neki. Hisz hatalma van örömet adni.

(Mácz István *Örülj velem* c. könyvéből)

A Genezáret partján

Az arcod

Az arc nem kirakat. Mégis minden rajta van, amit rejtteni vagy láttatni akarsz.

Az arc nem plakát. Kiabál rólad mégis.

Az arcban jelenik meg legkifejezőbbben az én. Önmagunk. Névjegyet nem tudunk mindenkinek adni, ám arcunk akarva-akaratlan mindenkinek megmutatjuk.

Az arc kincs. Megszoktuk. Nem is vigyázunk rá. A nők ugyan kozmetikázzák. Kívülről. Pedig az arc belülről épül és szépül igazán. Megmásíthatatlanul.

Az arc az ember. Az arcod Te vagy!

Hiába nézel tükörbe. A tükör halott tó. Igaz valód nem látod benne. Csak a másik ember szemében. Abban nézd magad. Hogy a másik mit lát, csak sejtethed.

Arcod látják. Mennyien? Viszik. A szívükben. Ismerősök és ismeretlenek. Arcod őrzik, akik szeretnek, akik gyűlölnek.

Arcodon az idő nyoma. Mi lesz belőle? Rajtad is múlik, mert arcodat építi vagy rombolja minden gondolatod, minden érzésed, vágyad és akarásod.

Az arcod remekmű. A torzó is lehet szép. Te légy benne. Ápold és szeresd. Örömed forrása lehet.

Reményeid

Mindenből van kiút. Minden út határtalan. Egyetlen úttorkolatban sincs tábla, mely azt jelezné, hogy zsácutca.

Az élet útjairól beszélek. Minden utat végigjárhatsz. A „végén” száz új út vár. Menj tovább. Ha lezárnak előtted egy utat, célod felé másik száz vezet. Indulj. Menj. Járj. Meg ne állj.

Remélj.

Míg élek, remélek – mondja a jelszó. Ám az is igaz, addig élsz, amíg remélsz!

A hétköznapiak ezer lehetőséget rejtenek. Megtörténhet, amiben már remélni sem lehetett.

A remény szárny. A remény erő. A remény a test egészsége, a lélek roppant akarása.

Reménnyel kezd a napot, a munkát, a beszélgetéseket. A remény éltesse a szeretetet. Reményből táplálkozik a szerelmed.

Reményben dobban a szíved.

A remény lelkesít. A remény az élet levegője.

Lélegezzél mélyen. Megtelsz vele. Remélj.

A reményben él az öröm.

A „majd”, a „talán”, a „lehet” öröme a reményben előre ízlelgettetti a teljesülés nagy-szerű örömet.

Remélj.

A reményben az örömet lélegzed életedbe.

(Mácz István *Örülj velem* c. könyvéből.)

Alkalmi prédikációk

Ifjúsági bibliaóra

Móra László Tibor
Kajántó

Kísértések – engedelmesség

Alapige: Máté 21,28–31

Az elmúlt 10 évben sok mindent átvettünk a fejlettebb nyugattól. Sokszor jó dolgokat. De ott vannak azok a negatívumok, amelyeket szintén importáltunk. Az alkoholizmus (ami megvolt 89 előtt is, de nem ilyen mértékben), a kábítószer, az erőszak, amit a magántévé-társaságok sugároznak a sablonos, semmitmondó filmekkel. A fiatalság így sok kísértésnek van kitéve, hogy kinek vagy minek engedelmeskedjen az életben, mit tegyen, mit kövessen, milyen eszményképe legyen. Ott vannak azok a világi dolgok egyfelől, amelyek sokszor megpróbálják a fiatalokat elcsábítani, hogy azoknak engedelmeskedjenek. Másfelől a szülői akarat, meg az isteni parancsok, amelyeknek engedelmeskedni kellene. Sokszor az előbbi erősebbnek bizonyul mint az utóbbi kettő. Ebbe belesegít a környezet, a baráti társaság, azok az íratlan szabályok, amelyek ezeket a kis csoportokat összetartják. És mi mindezeknek a vége? Kiegyezett életű fiatalok, akik sokszor nem tudják, hogy hol rontották el az életüket, és nem tudnak megszabadulni abból az ördögi körből, amelybe belekerültek.

A mai téma a kísértések és engedelmesség ellentétét tárgyalja. Vegyük sorra ezt a két dolgot, nézzük meg, hogyan jelentkeznek az életben, hogy lehet a kísértéseket kikerülni, az engedelmesség pedig mi módon válhat az ember egyik tulajdonságává, anélkül, hogy az szolgálésküvé változtatna. A felolvasott ige két fiatalról szól. Az egyik engedelmes, a másikat pedig valamilyen külső vagy belső ok eltéríti az engedelmességtől. Ígér, de nem tartja be szavát. Vizsgáljuk meg az ígét, és ismerjünk magunkra benne.

A történet nagyon egyszerű és nagyon hétköznapi. Egy embernek volt két gyermeke. Az egyiknek azt mondta, hogy menjen el dolgozni a szőlőbe, de az kategorikusan kijelenti, hogy nem megy. Végül meggondolja magát és elmegy. A másikat is megkéri, hogy menjen el és dolgozzon a szőlőjében. Az megígérte, hogy elmegy, de nem ment el. Vonatkoztassunk el most az ige keretétől, amelyben arról van szó, hogy a főpapok szeretnék tudni, hogy Jézus milyen hatalommal cselekszi azokat a jeleket és csodákat, amelyek nyilvánvalók lesznek, illetve, hogy milyen hatalommal tanít, és maradjunk a mai téma első részénél. Kísértések.

A kérdések a következők lehetnek:

Milyen munkára hívja az atya a fiát? Munkálkodj a szőlőmben. Ez jelentheti a gyülekezetben való munkát is. De egyelőre maradjunk annál, hogy valaki megkér, hogy valamit cselekedjünk. Mit tudunk mi munkálkodni? Abból kell kiindulnunk, hogy mindannyian kaptunk Istentől valamilyen kegyelmi ajándékot, karizmat, talentumot.

A lehetséges válaszokban próbáljunk magunkra ismerni, és nem csak a szülő-gyermek viszonyban, hanem Isten és a teremtmény viszonylatában is. A kisebbik fiút mi gátolta meg abban, hogy megtegye, amit az apja mondott? Az ige szerint semmi. De gondoljunk egy kicsit utána, hogy mi ebben a helyzetben hogyan viszonyulnánk a kéréshez.

– Még gyermek vagyok, túl kicsi ahhoz, hogy ilyen munkát elvégezzek.

- Nem vagyok eléggé képzett, hogy egy ilyen feladatnak megfeleljek.
- Nem szeretem ezt a munkát. Nem nekem találták ki.
- Pont engem szűrtak ki, hogy ezt végezzem, nem vagyok palimadár.
- Más elfoglaltságom került. Valakivel (valakikkel) találkoztam, akik egy jobb időtöltési módot ajánlottak fel számomra (szórakozás, pénzszerzés, baráti társaság, diszkó, buli, piálás stb.).

Mindezek kísértések, amik megpróbálnak engedetlenné tenni. Ezek a kifogások, el-lenérvek, nevezzük őket, aminek akarjuk, akár kívülről, akár belülről jönnek, mind a gonosz munkájából vannak. Légy engedetlen és kövess engem. Felejtsd el mindazt, amit szüleidtől, tanáraidtól, lelkészedtől láttál, hallottál, felejtsd el Istent, a hitet. Él a világ elvárása szerint. Azok, akik gyengék, elbuknak. Akár az első ember az Édenben.

Mindezekkel szemben ott van az ige másik része. A nagyobbik fiú teljesíti az atya akaratát. Pedig előbb nem akarta. Határozottan kimondta, hogy nem megy munkálkodni a szőlőbe, de végül mégis elmegy. Mi indítja arra, hogy így cselekedjen? A történetben erre sem kapjuk meg a választ, de el lehet gondolkozni most azon, hogy ő miért cselekedet így. És el lehet gondolkozni azon is, hogy mi hogyan cselekednénk ebben az esetben.

Mi indította őt az engedelmisségre?

- Lelkiismeret. Csinálunk-e lelkiismereti kérdést bizonyos fontos dolgokból, vagy csak saját magunk érdeke a fontos?

- Szülő (Isten) szeretete, tisztelete. Tudjuk-e annyira tisztelni szüleinket (Istent), hogy még a sokszor nem tetsző dolgokban is engedelmeskedjünk? (Itt vissza lehet térni a generációk közötti ellentétben már tárgyaltakra!)

- Tudunk-e igazi értékrendet felállítani az életünkben, amely szerint megállapítjuk, hogy mi a jó és mi nem a mi számunkra?

A nagy kérdés ez lehet: Mi a helyes értékrend az ember életében? Mit tartok fontosnak? Sajnos sokszor egy fals, elcsúszott értékrend uralkodik sokak életében, amely azzal kezdődik, hogy:

- Én – a személyes igényeimnek a kielégítése, ha kell mások kárára is;

- A másik ember, akivel egy csoportban vagyok.

Az Isten pedig kimarad. Vagy legfeljebb vasárnap gondolok rá, ha elmegyek a templomba. Mi kellene megváltozzon? Az, hogy másként lássam a dolgokat. Értékrendet váltsak. Ne én legyek az első, hanem Ő. Ekkor pedig egy ilyen sémát lehetne felállítani:

- Isten;

- Felebarátom;

- Én.

Hogyan tudjuk mindezt elérni? Naponta elmondjuk az Úr imájában azt a mondatot, amelyik így hangzik: ne vigy minket kísértésbe. Nem csak gépiesen kell elmondani ezeket a szavakat, hanem át kell érezni azok tartalmát. Imádkozni azért, hogy Isten segítsen legyőzni azokat az erőket, amelyek elfordítanak az engedelmisség útjáról.

A mai bibliaórán próbáljunk beszélni két dologról: az egyik, hogy mennyire vagyunk kitéve a kísértéseknek, a másik pedig, hogy milyen módon lehet elérni az értékrendváltását az életben, és mennyire igényli ezt a mai fiatalság.

Vitaindító kérdések:

1. Mennyire van kitéve a fiatalság a kísértéseknek?

2. Melyek azok a kísértések, amelyek leginkább veszélyeztetik a fiatalokat?

3. Hogyan lehet elérni egy értékrendváltást az életben?

4. Mennyire igényli a fiatalság ezt az értékrendváltást?

Rádioprédikáció

Adorjáni László
Kolozsvár

Megoldások és megoldások

Alapige: Apostolok Cselekedetei 4,23–24; 29–31

Pünkösöd után vagyunk. Az ünnepen hallottuk, hogy a Jézus mennybemenetelekor még tétova tanítványok pünkösdkor, Szentlélekkel betelve – bátorsággal, küldetésük teljes tudatában –, szólják az evangéliumot.

A húsvét és pünkösöd közötti lelki szélcsend után örömmel nyugtázzuk: íme, mégiscsak szól az evangélium és már háromezeren csatlakoztak a Jézus tanítványaihoz. Péter és János, a Jézus nevében való hit által, meggyógyítja a templom ékes kapujában éktelenkedő sántát. Hirdetik az evangélium, jelek és csodák történnek, gyarapodik a gyülekezet. Ez azonban már túl nagy feltűnést kelt. A papok, a templom felügyelője és a sadduceusok kezdenek nehezteni a tanulatlan tanítókra, sőt – nehezítésüknek nyomatékot adva – őrizet alá vetik az apostolokat. Másnap ülésezik a szanhedrin, a zsidó nagytanács. Pétert és Jánost középre állítják, akárcsak Mesterüket, nem is olyan régen. A megtörtént csodát, a sánta meggyógyítását – bármennyire is szeretnék – nem lehet letagadni. De az evangélium terjedését meg kell akadályozni. Megszületik a határozat, elhangzik a parancs: *„teljességgel ne szóljanak és ne tanítsanak a Jézus nevében”*. Mai szóval azt is mondhatnánk: a törvény megjelent a hivatalos közlönyben, érvénybe lépett. Sem a piacon, sem a templomban, de még a belső szobában sem szabad kiejteni a Jézus nevét. És mindez röviddel az ünnep után. A kiadott rendelet gúzsba akarja kötni az evangéliumot, csírájában akarja elfojtani az örömhírt és ezzel együtt a kibontakozóban levő egyházat is.

Mi most a teendő? Mit lehet kezdeni egy ilyen törvénnyel? Hogyan lehet ezt összegegyeztetni a Feltámadott Jézus missziói parancsával: *„Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön, elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket...”* A diadalmas kezdet, a nagy lendület után, íme minden lehetetlenné válik. Vagy mégsem?

Péter és János már a tanács előtt kijelentik, hogy ők márpedig nem fognak hallgatni, annál az egyszerű oknál fogva, hogy *„nem tehetjük, hogy amiket láttunk és hallottunk, azokat ne szóljuk”*. A megfenyegetett tanítványok a tanács elől azonnal a gyülekezetbe sietnek. Az alapigében az a kifejezés áll, hogy az övéikhez mentek. Mintha egy családról olvasnánk. A rossz hírről, a negatív tapasztalat terhével, a jövő miatti félelem súlya alatt érkeznek haza. A gyülekezet, akár a meghitt családi kör, az a közösség, ahol mindent ki- és meg lehet beszélni, ahol meghallgatják a tanítványokat.

Most csak megkockáztatom a kérdést: Amikor mi rossz vagy akár jó hírekkel, örömmel vagy bánatunkkal, egyházunkat féltő aggodalmunkkal a gyülekezetünkbe megyünk, érezzük-e azt, hogy haza értünk, a mieink között vagyunk, vagy csak a megszokás kényszere tart, esetleg sodor össze minket vasárnaponként egy órányira? Természetes az, hogy a mi gyülekezeteink nem lehetnek olyanok, mint az első keresztyének közössége, hiszen kétezer év a közbevetés. Az azonban tagadhatatlan, hogy ma, amikor a szeretet sokakban meghidegül, mindannyiunk számára létfontosságú az otthonos gyülekezeti közösség.

Péter és János a lehető legrosszabb hírről érkeztek a gyülekezetbe. A közösség léte, jövője, az evangélium ügye van veszélyben.

Napjainkban nem tiltják az evangélium hirdetését, azonban egyházaink munkáját akadályozó rendeletekben ma sincs hiány. Mit teszünk, mint gyülekezet, ha rossz hírek érkeznek hozzánk, ha veszélyeztetve érezzük az evangélium ügyét, egyházunk jövőjét? Ma, a politikai életből vett példa szerint, mindenekelőtt nyilatkozunk, tiltakozunk, állást foglalunk, méltatlankodunk és persze, hogy mindezt joggal tesszük.

Mégis, talán van egy másik lehetőség, az, amit az első keresztyén gyülekezet tett. Érdekes megfigyelni, hogy a Péterék beszámolója után nem jött senki a maga ötletével, a megoldáscsomaggal, egyházmentési, evangéliumvédelmi stratégiával. Nem oktatják ki egymást a gyülekezeti tagok, sem az optimisták, sem a pesszimisták szavát nem halljuk.

Elhelyett: „*egy szívvel-lélekkel felemelék szavokat az Istenhez*”. Amit Péter és János elmondott, azt tovább imádkozták, most már együtt, Istennek. Mielőtt valamiről döntöttek volna, mielőtt mindenről lemondva emigráltak volna Jeruzsálemből, egy szívvel-lélekkel imádkoztak, Isten elé vitték az ügyet.

Meglepő hallani, hogy imádságukban nem azt kérik, hogy valami módon szűnjön meg a fenyegetettség, hogy a tanács vonja vissza a határozatát, hogy Isten oltalmazza meg a gyülekezetet, hanem bátorságot kérnek, a megváltozott körülmények közötti szolgálathoz. Nem azt mondják, hogy: „Uram te is láthatod, hogy így nem lehet, nem alkalmasak a körülmények, nem olyan a közhangulat, megváltozott a világ, most tényleg nem lehet szólni, ma senkit nem érdekel az evangélium, ma nem divatos.” Az első gyülekezet semmi mást nem kért csak a szóláshoz szükséges bátorságot. Szólni, hirdetni pedig nem a saját elképzeléseit, mondandóját, hanem Isten Beszédét akarta.

Úgy gondolom, nem tévedek nagyot, ha azt állítom, hogy ezzel a bátorsággal mi után igazán hadilábon állunk. Nem nagyon merjük Isten igéjét szólni a szekularizált világban, gyakran még a családban is szégyenkezve hallgatunk, szeretteink betegségánál, gyászolók mellett olyan nehezen jönnek a helyén mondott szavak. A modern világ Istennek hátat fordító igyekezetében halk, vagy egyáltalán nem kivehető a keresztyének hívő bizonyoságtétele.

Pedig az egy szívvel-lélekkel való könyörgés nem csak az első gyülekezet előjoga volt. Nekünk is szabad élni ezzel a lehetőséggel. Lehet, sőt kell is, kérnünk Isten, hogy adja meg a bátorságot és ezzel együtt a bölcsességet is ahhoz, hogy a gyorsan változó világban hallatni tudjuk, nem a mi hangunkat, hanem Isten szavát, az Ő akarátát.

Akkor, a közös könyörgés után, megmozdult a hely, ahol együtt volt a gyülekezet és mindnyájan beteltek Szentlélekkel. Ahol egy szívvel-lélekkel való egyetakarás van, oda Isten gazdagon adja-küldi az áldást (Zsolt 133). Ott meghallgattatnak az imádságok és adatik az ige, a szó, és a szóláshoz szükséges bátorság is. Ott, a körülményektől függetlenül, van jövője a keresztyén gyülekezetnek.

Ma nem várjuk, hogy imádkozásaink helyein megmozduljon a föld. Ennél kívánatosabb lenne az, ha bennünk mozdulna meg a szándék és az akarás a félelem nélküli – alkalmas és alkalmatlan időben való – szolgálatra. Ha Szentlélekkel betelve mozdulna a nyelvünk, indulna a lábunk, nyúlna a kezünk, Isten Beszédének bátorságos szólására és megcselekvésére. Ámen.

Mennyei Jó Atyánk, Megváltó Krisztusunk, Szentlélek Isten! Mi, akik most a hétköznapi forgatagából hozzád emeljük szívünket és szavunkat, hálát adunk azért, hogy múltunk, jelenünk és jövőnk a Te kezében van. Áldunk azért, hogy két évezreden át az evangélium szava szólt, hogy azt semmilyen emberi rendelkezés nem tudta elhallgattatni. Hálát adunk mai gyülekezeteinkért, ahol a Veled és az egymással való közösségnek örvendhetünk. Kérünk, használj fel minket is a Te Országod építésében. Szentlélek Isten, jöjj szívünkbe, igen óhajtunk! Ámen.

Temetési igehirdetés

Zsold Béla

Uzon

Ki a legerősebb?

Alapige: Lukács 11,21–23

Néhány nappal ezelőtt a harangok bús szava adta hírrül, hogy újból elköltözött egy élő lélek e földi világból. Mi kíváncsian tudakoztuk, ki adta vissza lelkét Teremtőjének. Megdöbbenve, megrettenve hallottuk a szomorú hírt, hogy gyülekezetünk egyik életerős férfiúja, dolgos kezű gazdája véletlen baleset áldozata lett. Alkotó életének teljében, hirtelen, búcsú nélkül kellett távoznia. Pedig milyen szép megvalósításokkal tele életet mondhatott magáénak, és milyen reménységgel tekintett a jövőre. Munkáját mindezekben siker koronázta. Egy évtizeddel ezelőtt, elsők között volt, aki felismerte a változás adta lehetőségeket, vállalkozását napról napra a hívő ember reménységével építgette. Isten vele volt és munkáját megáldotta. Minden munkáját siker koronázta. Családi életének jellemzői az egyetértés, szeretet, hűség és boldogság. Feleségével a házassági eskükhöz híven egymásnak segítő társai és gondviselői voltak. Gyermeküket féltő szeretettel nevelgették és készítették az élet útjára. Nemegyszer bizonysgot tett arról, hogy sikere és megvalósításai nem önmön tudásának vagy ügyeskedésének eredményei, hanem Isten gazdag áldásának a gyümölcsei. Ezen elért sikereket féltve őrizgette és gyarapította. Mi pedig elmondhatjuk az Ige szavával, hogy amiye volt, békességben volt. Mint erős fegyveres a palotáját, úgy őrizte a maga palotáját, mindenét. Milyen fájdalmas testvéreim, hogy míg az Ige jelen időben mondja nekünk, „amiye van, békességben van”, addig mi itt a ravatal mellett állva már csak múlt időben szólhatunk.

A kegyetlen halál orvul reátámadt. Legyőzte. Elvette minden földi kincsét: a család szeretetét, a hűséges feleség biztatását, a gyerekek mosolygását, munkájának megvalósításait. Győzött a halál. A minden embernél erősebb fegyveres. Aki őt birtokába vette és mint drága szerzeményét elragadta közületek.

A keresztyén ember számára azonban van vigasztalás. „Mert közülnk senki sem él önmagának...” (Róm 14,7–9) Ha pedig az Úréi vagyunk, akkor tudjuk, hisszük és valljuk, hogy nem a halál a legerősebb fegyveres. Az csak elkeseredetten őri a maga szerzeményét, de Isten Fia, a mi Urunk Jézus Krisztus meghalt, alászállott a poklokra, hogy megvívjon a bűn, a halál és a sátán minden hatalmával. Nemcsak meghalt és alászállott a poklokra, hogy megvívjon a sötétség erőivel, hanem győzedelmesen tért vissza harmadnapon. Erre emlékeztet és figyelmeztet bennünket a húsvéti nyitott sír és a húsvéti evangélium. Erről szól a mai Ige.

Gyászoló testvéreim! Minden fájdalom közepette legyen számotokra vigasztalás és reménység forrása az Ige. Az elköltözöttet legyőzte a halál, a minden embernél erősebb és hatalmasabb ellenség, de az ő szívének kősziklája, a mi hitünknek koronája, Jézus Krisztus meghalt és feltámadott, Isten pedig előhossa azokat, akik elaludtak Jézus által, Ő vele együtt. Az elköltözöttnek földi életében reménysége volt Krisztus. Jó bizonysgot tett erről nemegyszer. Ti pedig halljátok meg a biztatást: ne csak ebben az életben reménykedjünk Krisztusban! Hitvallási iratunk, a Heidelbergi Káté 45. felelete így biztat: a halált meggyőzte, hogy minket részeseivé tehessen az Ő halálával szerzett igazsá-

gának..., ereje minket is új életre támaszt Krisztus feltámadása a mi dicsőséges feltámadásunk biztos záloga.

Mi hisszük, hogy az Atya jobbán lévő Krisztus az Ő választott és elhívott seregének tagjaival együtt minket is a mennyei örömbé és dicsőségbe általvisz.

Ezzel a hittel és reménységgel búcsúzzunk az elköltözöttől. Isten országában, a mennyi örömben való viszontlátásra! Ámen.

A füled

Csoda a hang, csoda a zene, csoda az ének, csoda a dal. Füled hallja mind. Füled fogja fel a muzsikát és a zörejt. A csönd és a kiáltás szívedbe a füleden jut át. Füled hallja a szót, mit a másik mond. A fül a lélek nyitott kapuja, mely szüntelen a szavakat várja.

A világ hang és csönd. A világ hanggazdagsága a füleden át a tiéd. A csend, bensőd kincse, füled által lesz. Minden szót, minden beszédet füled hall meg.

Vigyázz a füleidre. Gyűjts kincseket vele. Hallgasd a madárdalt, a hívó szót, a nevetést, a zokogást, az áldást és a szerelmes hívást. Hallgasd a mennydörgést, halk neszt az osonó állatnak. A lepke szárnylebbenését. Figyeld a jó szót, a beszédet. Háló legyen a füled, mely a szóözönből kimeríti a beszédet, mely mond valamit.

Hang és csönd a világ. Mennyi hang és mennyi csönd a tiéd, csak hallásod legyen rá!

Minden hang, minden csend a szívedben öröm.

Tudom, van sikoltás, van hörgés, van jaj, mely kútból születik és van bombák robbanása, van rengés, amikor a föld megreped s ordít a vulkán, amikor kitör. Tudom. De a mindennapokban mégis több a hang, amelyből a létezés és az élet öröme zenél.

A szavad

Eső. Ki számolja a csöppeket? Fűrészelés. Ki számolja a forgácsokat? – A gyöngyöket számolják. Megméri az aranyat.

Mit tesznek szavaiddal és mit teszel a szavakkal te, melyek szádból hangzanak fel?

A szavaid.

Egyetlen csöppben égboltnyi felhő íze. Egy forgácsban a tölgy ereje, a másikban a fenyő illata.

Mi van a szavaidban?

TE.

Minden szavad te vagy. A szíved, a lelked, az érzéseid, a tested egészsége, a gondolataid. Minden szavadban. – Vagy üresek? (Akkor üres vagy magad is.)

Ó szavak, hírközlők rólam. Futárok a másikhöz belőlem. Ó szavak, bennük közölhetem magam.

Szavaim, mi több bennetek, a hang vagy a gondolat? Szavaim, mit viztek belőlem? Azt, ami és aki vagyok? Szavaim, teljesen el ne áruljatok!

Szeresd és csodáld a szavaidat. Minden szó öröm. Öröm, ha képes vagy szavaidban megszületni, magad megmutatni.

Kár minden szóért, amely csupán a lármát növeli, amely a szavak szeméttengerét hulladékkal telíti.

A szavaid. Te vagy.

Örülj, hogy szólhatsz.

Szólj, hogy örülhess.

(Mácz István *Örülj velem* c. könyvéből)

M. Kis Miklós

A Zsoltárok előszava, 1686

(Részlet)

Szerető nemzetem! Jódra nagy erőlködéssel fáradozó indulatomat nálad kedvesnek lenni eléggé megbizonyítod azzal, hogyha helyt adándasz e két-rendbéli kérésemnek inkább, mint intésemnek, melyet másképpen közönségessé nem tehetvén, itt kell kifakasztanom.

I. Igyekezted – inkább annál mint eddig szoktad – a könyvekhez, az íráshoz való értéssel magadat ékesíteni. Bizony nem semmi ékessége, nemessége, világa és boldogsága ez a nemzetnek s akármely magános személynek is; amint ezzel ellenben az írástudatlanság mocska, parasztsága, setétsége, félszége és nyavalyája.

Mínhogy pedig a könyvekben foglaltatott tudományoknak, s azokra segítő nyelveknek teljes ismértségekre jutniok mindeneknek lehetetlen, amit én legalább feltésezek mindenekre nézve szükségesnek lenni, és amire kérésemmel s tanácslásommal itt célozok: *az olvasásnak tudása*. Ha valaki többre nem mehet, bár csak a maga születési nyelven tudja olvasni az írásokat, csak ezzel is nagy sok jókra segítheti magát.

Ezt követik más keresztyén nemzetségek, melyek között akik bujdosunk, látván ezeknek ezaránt való nagy boldogságokat, nem győzzük eléggé az ő állapotjokat magasztalással csudálni, s a miénket szánakozással szégyenleni. Itt keresve kellene keresned, míg találnál olyan személyt, aki olvasni nem tudna, mégpedig amint a férfiak, úgy az asszonyi állatok között. Ahonnét léssen az, hogy a tudós emberek által sok szép könyvek bocsáttatván világra, kiváltképpen az ő magok nyelveken; és a nép is a könyveknek szeretője s becsülője lévén, azoknak olvasása által ugyan elárad köztök a tudomány: legelsőben az, amely vagyon az Isten beszéde és a vallás körül.

Miért nem lehetne, ha nem szinte így, legalább jobban és nagyobb mértékben annál, mint most vagyon, közöttünk? Tudom, mik láttatnak ebben akadályul előttünk lenni, ti.:

1. A könyveknek közöttünk szűk és drága voltak. Ami e fogyatkozást illeti, ennek közöttünk lehetnek orvosi.

2. Akadály ez, hogy közöttünk többire az emberek sajnálják az időt és költséget gyermekeknek oskolába jártatásoktól. De hiszem, ha nem a deákságnak, hanem csak az olvasásnak tanultatását tennék fel célul, arra sem idő, sem költség sok nem kívántatnék, úgyhogy alig vagyon oly szegény ember, aki erre elégséges ne lehetne.

Nem az célokom nékem, hogy a deákságtól valakit idegenítsek, hanem hogy akik az oskolából teljességgel kimaradnak, azokat odaigazítsam, annak avagy csak légkisebb gyümölcsebből való részvételre. Mely – mégis mondom – bizonyára nem kicsiny volna, mert úgy mi is elérhetnők azt a jót, hogy köztünk mindenek az Isten beszédét és egyéb jó könyveket a magok nyelveken olvashatván, egyéb hasznok felett a vallás dolgaiban világosodhatnának, és, a könyveknek segítségek után, Istent mind magános, mind közönséges helyeken könyörgések s éneklések által tisztelhetnék.

Mit cselekesznek ezen a földön házanként, azt vizsgálni s előbeszélni sok volna. A templomban egy tekintéssel ellátja az ember, mint legyen a dolog közöttök. Senki oda könyv nélkül nem mégyen, hanem mindenek vagy egész biblia, vagy Új Testamentum, vagy legalább zsoltároskönyv vagyon kezében; és senki közöttük az éneklésnek néma

hallgatója nincsen, hanem kicsinytől fogva nagyig felemelik szavokat. Vajha olyat láthatna szemünk valaha a mi földünkben is!

II. Tanácsadásom ez: igyekezzed a zsoltároknak igaz nótájokat követni. Mi nem csak cifraságul tétetnek a psalteriumba a kóták. Ezeket ha érteni és az éneklésben követni nem akarjuk:

1. Nem méltó, hogy zsoltárink eleibe függesszük többé amazt: *a franciai nótákra rendeltettek, s a t[öb]bi*. Azoktól már mi sokakban messze távoztunk és távoztunk hovatovább inkább-inkább, midőn minden regulák nélkül, csak hallomásból vesszük, s adjuk kézről kézre, minden egyéb nemzeteknek szokások ellen, melyek az éneklést intéző mesterségnek őrizeti által megtartják s követik változtatatlanul a zsoltároknak egyszer rendelt és bévőtt igaz nótájokat.

2. Az sem méltó, hogy a könyvnyomtatás és annak eszközei körül munkálkodók anynyi munkát tegyenek hiába. Közelebb e könyvecskét nyomtattató személy is, az itt előadott tanácslásának fogantatjának reménylése kívül nem munkálkodott volna annyit, sok idejének káros fogyatásával, ezen kótáknak mind készítettésekben, mind pedig a psalteriumnak ezekbéli elébbeni sok hibáinak orvoslásokban.

3. Az sem méltó, hogy a könyveknek ára afféle hiábavalóságokkal, a kótákkal neheztessék; hiábavalóságok ugyanis, ha hasznokat nem vesszük. De az a jó mégis megvagygon közöttünk, hogy akárki inkább vészi (bár drágább legyen is) a kótás psalteriumot, ha tőle kitelik; csak volna méltó oka reá! ti. annak, amiért drágább, hasznavétele.

Beszédemet e szűk helyen tovább nem vihetvén, ajánlak, édes nemzetem, a jó Istennek, akitől jó békességeddel együtt kívánja, hogy hasznodra, amint szánta, úgy végezhesse életét.